



9

2015  
ročník 67

# čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y



9 770011 232004 09

Cena 40 Kč

- 303** ..... TÉMA  
Tři pilíře úspěšné metodické práce  
☛ Monika Kratochvílová
- 307** ..... ROZHOVOR s Ing. Petrou Vávrovou, ředitelkou Odboru ochrany knihovních fondů NK ČR  
„Myslím si, že držíme krok...“ ☛ Lenka Šimková
- 311** ..... Přes knihovnu k filantropii ☛ Zuzana Mračková
- 312** ..... Knihy s příběhem: knihovnicko-historický výzkumný projekt Knihy znovu nalezené  
☛ Jana Rumanová, Nina Seyčková, Marcela Strouhalová
- 317** ..... Oslavujeme 115 let od otevření veřejné knihovny v Příbrami ☛ Jiřina Soukupová
- 319** ..... RECENZE  
V další knize bratrům Wolfeovým narostly drápy  
☛ Petr Nagy
- 321** ..... Co nabízí projekt Obálkyknih.cz ☛ Jiří Nechvátal
- 326** ..... KLÁŘINA KUCHARKA ANEB DESET RECEPTŮ NA WORKSHOPY V KNIHOVNĚ  
Píšeme recepty ☛ Klára Smolíková
- 329** ..... JAK NA TO  
E-knihy prakticky – 3 ☛ Milan Vilímek Jihlavský
- 331** ..... V kráteru po knihovně ☛ Petr Schink
- 333** ..... INSPIRACE Z KNIHOVEN  
Celé Česko čte dětem v režii Městské knihovny Kyjov  
☛ Marie Ježková
- 334** ..... Virtuální národní fonotéka aneb Starý zvuk nerezaví ☛ Filip Šír
- 335** ..... JAN SEKAL SE HLÁSÍ Z FRANCIE  
O Francouzské národní knihovně
- 337** ..... LITERÁRNÍ VÝROČÍ na říjen
- 338** ..... PSALO SE JINDE
- 339** ..... ZE SVĚTA
- 340** ..... NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

- 1** Čtenářský klub Sázava (str. 326)  
Foto archiv autorky
- 2** Francouzská národní knihovna (str. 335)  
Foto Jan Sekal
- 3** V kráteru po knihovně (str. 331)  
Foto archiv knihovny
- 4** Celé Česko čte dětem v Kyjově (str. 333)  
Foto archiv knihovny

## Středočeský kraj

## Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,  
příspěvková organizace Středočeského kraje,  
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485  
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)  
Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková  
Redaktorka: Bc. Zuzana Mračková  
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

**Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):**  
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,  
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno  
Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)  
Tel.: 312 813 138 (Bc. Zuzana Mračková)  
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.mrackova@svkkl.cz;  
redakcectenare@centrum.cz

## Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,  
Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,  
Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,  
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

## Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje  
A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A,  
193 00 Praha 9 – Horní Počernice,  
tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz  
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.  
– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;  
B. Weleminová – PERIODIKA.  
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím  
poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994  
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou  
s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98  
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč  
(dvojčíslo 60 Kč)

**Předplatné pro Slovensko:** Heršlová Dana, L. K. Perma-  
nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,  
tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,  
e-mail: herslova@lkpermanent.sk  
Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 €  
(dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR  
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo  
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 9. 2015.  
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

## FROM THE CONTENTS

- ☛ TOPIC: Three mainstays of successful methodological work – regional library functions – challenges and opportunities  
*Monika Kratochvílová* |303
- ☛ INTERVIEW with Petra Vávrová, Director of the Czech National Library Book Collections Protection Department: “I think we are keeping step...” *Lenka Šimková* |307
- ☛ Through the library to philanthropy *Zuzana Mračková* |311
- ☛ Books with a story: Refound books library history project  
*Jana Rumanová, Nina Seyčková, Marcela Strouhalová* |312
- ☛ Celebrating 115 years at the Příbram Public Library  
*Jiřina Soukupová* |317
- ☛ REVIEW: Pack of Brawlers (Markus Zusak) *Petr Nagy* |319
- ☛ Latest on the Book Covers project *Jiří Nechvátal* |321
- ☛ Klára's cookbook or Ten recipes for library workshops:  
Writing recipes *Klára Smolíková* |326
- ☛ HOW TO: E-books in practice – E-book production  
*Milan Vilímek Jihlavský* |329
- ☛ Virtual national sound library or An old sound does not go rusty  
*Filip Šír* |334
- ☛ REGULAR FEATURES

## AUS DEM INHALT

- ☛ THEMA: Drei Pfeiler der erfolgreichen methodischen Arbeit – Aufforderungen und Möglichkeiten der Regionalfunktionen der Bibliotheken *Monika Kratochvílová* |303
- ☛ GESPRÄCH mit Ing. Petra Vávrová, der Direktorin des Schutzressorts für die Bibliothekfonds der National Bibliothek der Tschechischen Republik: „Ich glaube, dass wir Schritt halten...“ *Lenka Šimková* |307
- ☛ Über die Bibliothek zur Philanthropie *Zuzana Mračková* |311
- ☛ Bücher mit einer Geschichte: Ein bibliothekarisch-historisches Forschungsvorhaben: die wiedergefundene Bücher  
*Jana Rumanová, Nina Seyčková, Marcela Strouhalová* |312
- ☛ Wir feiern 115 Jahre der öffentlichen Bibliothek in Příbram  
*Jiřina Soukupová* |317
- ☛ RECENZION: Schläger-Rudel (Markus Zusak) *Petr Nagy* |319
- ☛ Das Projekt *Buchumschläge* und seine Neuigkeiten *Jiří Nechvátal* |321
- ☛ Klára's Kochbuch oder Zehn Rezepte für Workshops in Bibliotheken:  
Wir schreiben Rezepte *Klára Smolíková* |326
- ☛ WIE DARAUF: E-Bücher praktisch – die E-Buchbildung  
*Milan Vilímek Jihlavský* |329
- ☛ Das virtuelle Phonogrammarchiv oder der alte Ton wird nie alt  
*Filip Šír* |334
- ☛ STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, ve *Čtenáři* zažíváme pravidelně dvě přelomová období. Prvním je samozřejmě konec „starého“ a začátek nového roku, a druhým pak konec prázdnin a nastupující podzim. Jsou to období, kdy se zamýšlíme, co pro vás v nejbližší době přichystat, naplánovat, jaká témata zvolit, koho oslovit ke spolupráci. A máme radost, když se daří naše představy s vaší pomocí naplnit. Snad už tedy mohu prozradit, že téma, okolo kterého se budeme v nejbližších číslech točit, bude kreativita v knihovnách. Ve chvíli, kdy otevíráte zářijového *Čtenáře*, již máme za sebou konferenci *Knihovny současnosti*, ale v době vzniku tohoto úvodníku teprve vrcholí její přípravy. Těšíme se, co nám k tématu nabídne.

Další akcí, kterou máme ale naopak před sebou, je říjnový seminář Regionální funkce knihoven. Ten jsme částečně „předběhli“ a jako téma čísla vám nabízíme, slovy autorky, *prátelešského rádce* v oblasti metodické práce knihoven. Zdá se to být jednoduché: vstřícný zřizovatel, erudovaný metodik a zapálený knihovník – a úspěšná knihovna je na světě. Všechno ale ovlivnit nemůžeme, zaměřili jsme se tedy především na osobu metodika.

V knihovnách se stále ještě neobejdeme ani bez knih, míněno těch fyzických. Ochraně a péči o knihovní fondy jsme věnovali rozhovor s osobou nejpovolanější – Ing. Petrou Vávrovou z Národní knihovny ČR. A jak bohaté mohou být osudy jednotlivých exemplářů, ukazují následně autoři příspěvku *Knihy znovu nalezené*. Na výsledky stejnojmenného projektu se můžeme těšit příští rok, a tak vás zatím zveme k nahlédnutí pod jeho pokličku.

Lidé, knihy a do třetice ještě komunita – to vše utváří knihovny jako takové, a posledního jmenovanému se věnuje příspěvek, na který bych ještě závěrem ráda upozornila. Kolegyně Zuzana Mračková se v něm zaměřila na cestu k filantropii, která může vést právě přes knihovnu. Kreativita, komunita, kompetentní knihovníci, zdá se, že tato tři nebo vlastně čtyři „K“ by mohla být styčným tématem podzimních čísel, a my se těšíme na vaše postřehy ke kterémukoli z nich.

Krásný podzim přeje

*Lenka Šimková*

● Sekce veřejných knihoven SKIP vyhlašuje již 19. ročník celostátní akce **Týden knihoven**. Letošní motto zní ZAŽIJTE KNIHOVNU JINAK! Týden knihoven se uskuteční **5.–11. 10. 2015** a v centru jeho zájmu jsou opět především uživatelé knihoven. Cílem aktivit je nabídnout atraktivní využití volného času nejen novým čtenářům, ale pečovat i o ty stávající. Součástí Týdne knihoven je již tradiční Maraton četní, udílení cen Knihovna roku a Městská knihovna roku. Úvodní akcí je pak **Knihovnický happening**, který se letos uskuteční ve Vyškově **2. 10.** Zde proběhne také vyhlášení ceny **MARK 2015**.

● Městská knihovna v Českém Těšíně zve na seminář **Další možnosti komunitní knihovny**, který se koná **13.–14. 10. 2015** v Čítárně a kavárně Avion. Seminář je zaměřen na komunitní aktivity knihoven věnované podpoře regionální historie, kulturního dědictví, regionální kultury a literatury. Všechny informace jsou uvedeny na <http://www.knihovna.tesin.cz/pro-knihovny>. Akce se koná ve spolupráci se Slezskou univerzitou v Opavě a finančně je podpořena SKIP ČR.

● V Pardubicích se ve dnech **20.–21. 10. 2015** uskuteční celostátní seminář **Regionální funkce knihoven**, který je určen především krajským knihovnám a knihovnám pověřeným výkonem regionálních funkcí, zástupcům krajů i obcí, ale i dalším zájemcům. Odborným garantem akce je Sekce SDRUK pro regionální funkce a Knihovnický institut NK ČR, spolupořadatelem Krajská knihovna v Pardubicích. Přihlášku, program a další informace nalezou zájemci na <http://1url.cz/L5CL>.

## NEUŠLO NÁM

● **ISSN slaví letos 40. výročí!** V roce 1975 bylo na základě dohody mezi UNESCO a Francií založeno ISSN International Centre a síť národních středisek. Registr ISSN obsahuje v současnosti více než 1,8 milionu bibliografických záznamů. Více informací na <http://www.aib.sk/novinky/1003-issn-slavi-letos-40-vyroci/>.

● Smutnou událostí se 21. 7. 2015 stalo úmrtí nakladatele Ladislava Horáčka, zakladatele a majitele nakladatelství Paseka. **Ladislav Horáček zemřel ve věku 68 let.** Paseka byla založena jako jedno z prvních polistopadových nakladatelství a dosud má na svém kontě přes 1500 vydaných titulů.

# Tři pilíře úspěšné metodické práce

## Výzvy a možnosti regionálních funkcí knihoven

**V každodenní metodické práci se setkáváme s nejrůznějšími pohledy na knihovny: ze strany čtenářů, knihovníků, zřizovatelů. Každý tu „svoji“ knihovnu vnímá jinak, svými očima, pohledem, který je určován tím, co pro něj tato instituce představuje. Pro čtenáře zdroj poznání, zážitků, osobních vztahů, pro knihovníka hlavně spousta práce a pro zřizovatele zase mnoho výdajů... Je to však jedna instituce a všichni jsme buď v pozici příjemců, nebo poskytovatelů knihovnických služeb. Aby knihovny plnily svoje poslání a nabízely všem odpovídající služby, bylo by ideální, kdyby se mohly tyto tři pohledy přiblížit: aby každý dokázal aspoň na chvíli zaujmout postoj toho druhého a pochopit, co knihovna jako organismus, který nejen hodně vyžaduje, ale především hodně dává – a to všem bez rozdílu, potřebuje.**

V červnu 2013 a následně v dubnu 2014 se konal s podporou Ministerstva kultury ČR nejprve na Moravě a poté v Čechách první a druhý workshop pro pracovníky metodických oddělení veřejných knihoven. Jejich pořadatelem byla sekce veřejných knihoven SKIP, která spolu s pořádajícími knihovnami, v nichž se workshop konal (na Moravě Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově a v Čechách Městská knihovna v Děčíně), připravila inspirativní setkání. Kromě metodiků krajských a pověřených knihoven se ho zúčastnili také zřizovatelé knihoven, kteří potvrdili, že pokud je dobrá vůle a ochota ke spolupráci, získají v výsledku všichni, protože knihovny mají co nabídnout všem a jsou „bezbariérové“ v nejširším smyslu tohoto slova.

Konání obou workshopů bylo reakcí na potřebu větší diskuse a interakce na poli metodické práce. Cílem do budoucna je podle závěru sekce pro regionální funkce SDRUK podporovat tato vzájemná setkávání a umožnit tak intenzivnější výměnu názorů mezi těmi, kteří se podílejí na rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb.

## METODIK – MALÝ HISTORICKÝ EXKURZ

Nařízením vlády ze dne 5. listopadu 1919, č. 607 Sbírky zákonů a nařízení, jímž se provádí zákon o veřejných knihovnách obecních, byla zřízena čestná funkce okrskových dozorců knihovnických. Jejich úkolem bylo dohlížet na řádnou působnost veřejných knihoven v obcích do 2000 obyvatel.

„Úkol jejich jest v prvé řadě iniciativní a poradní, aby urychlili vývoj knihoven, vlastním vzorem, přátelskou radou i odborným výkladem povznášeli práci knihovníků venkovských.“<sup>1</sup>

„Okrskový dozorce jako přátelský rádce může mít také vliv na výběr zakupovaných knih, na lepší návštěvu a využití veřejné knihovny. ... Každou veřejnou knihovnu svého okrsku dozorce prohledne aspoň dvakrát do roka.“<sup>2</sup>

Nařízením vlády věnovalo pozornost také přenesené působnosti veřejné knihovny. Knihovník ústřední knihovny byl zároveň odborným (literárním) rádcem obecním knihovnám.

- 1 Instrukce okrskových dozorců knihovnických, vydané ministerstvem školství a národní osvěty dne 8. dubna 1920, č. 23.189
- 2 ibid.

Po druhé světové válce se ústředím vědecko-metodické práce stala tehdejší Universitní knihovna v Praze. V roce 1957 byl na základě vydání Výnosu ministerstva školství a kultury převeden z Výzkumného osvětového ústavu do Národní knihovny Ústřední vědecko-metodický kabinet knihovnictví, který plnil funkci ústředního metodického pracoviště pro veřejné knihovny. Zákon č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven (knihovní zákon) kladl důraz na „vzájemnou spolupráci knihoven a účinnou pomoc lépe organizovaných a vybavených knihoven knihovnám menším, zejména vedeným dobrovolnými pracovníky“<sup>3</sup>.

Významným počinem na poli metodické práce bylo v roce 2005 schválení Metodického pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky s vymezením standardů pro výkon jednotlivých regionálních činností. Novela z roku 2014 zařadila v rámci poradenské a konzultační činnosti „metodickou pomoc krajských a pověřených knihoven při přípravě kulturní a vzdělávací činnosti, při pořádání komunitních a dalších aktivit, setkávání seniorů a maminek“<sup>4</sup>. Podpora kulturně výchovné činnosti zejména v malých obecních knihovnách patří mezi činnosti, kterým by pověřené knihovny měly věnovat odpovídající pozornost. Jednou z možností, jak malé knihovny inspirovat, by mohl být například workshop pro sdílení dobrých nápadů a zkušeností z aktivit malých knihoven.

### PRÁCE METODIKA V JIHMORAVSKÉM KRAJI

V Jihomoravském kraji působí 693 obsluhovaných knihoven a šest knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí (z celkového počtu obsluhovaných knihoven jich 47,8 % působí v obcích do 500 obyvatel). V roce 2014 zajišťovalo výkon regionálních funkcí ve všech knihovnách celkem 24,5 pracovních úvazků metodiků, což představuje průměrně 28,2 obsluhovaných knihoven na jeden pracovní úvazek (celostátní průměr v ČR – 27) a 98 obsluhovaných knihoven na jednu pověřenou knihovnu (průměr v ČR – 60).

V metodické práci klademe důraz zejména na setkávání se zřizovateli knihoven, propagaci příkladů dobré praxe a také účast krajské metodiky a ředitelů pověřených knihoven na setkávání starostů a místostarostů. Podporou v metodické práci je vydávání časopisu *Duha*, který vychází s podporou Jihomoravského kraje čtvrtletně v tištěné i elektronické podobě a je zdarma distribuován všem profesionálním a většině neprofesionálních knihoven Jihomoravského kraje.

### Co považujeme za nejdůležitější pro rozvoj knihoven

Nejsou to:

- ani peníze na nákup knih,
- ani velikost knihovny,
- ani postoj zřizovatele,
- ani umístění knihovny...

... je to **OSOBNOST KNIHOVNÍKA**, která je sama o sobě tou nejlepší propagací knihovny.

### A jaké jsou vlastnosti dobrého knihovníka?

... pozitivní pohled na svět, zájem o druhé, otevřenost, ochota, vstřícnost, sebevzdělávání.

3 Zákon ze dne 9. července 1959 č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven (knihovní zákon) [online]. Dostupný z: [http://www.nkp.cz:8080/knihovnam-test/legislativa/01\\_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadeci-prepisy/Knihovnický\\_zakon.htm](http://www.nkp.cz:8080/knihovnam-test/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadeci-prepisy/Knihovnický_zakon.htm)

4 <http://www.mkcr.cz/assets/literatura-a-knihovny/metodicky-pokyn-regionalni-fce.pdf>

### TŘI PILÍŘE ÚSPĚŠNÉHO ROZVOJE KNIHOVEN

- zřizovatel
- metodik
- knihovník

Výsledkem jejich vzájemné symbiózy a spolupráce je dobře pracující a prosperující knihovna, která je otevřeným místem pro všechny, nabízí příležitost ke vzdělávání, relaxaci, setkávání a je také centrem rozvoje občanské společnosti.

### OSOBNOST METODIKA

Osobnost metodika patří mezi klíčovou knihovnickou profesi s ohledem na jeho poslání – hledat možnosti, cesty a způsoby ke zlepšení práce knihoven, objevovat jejich ne vždy využitý potenciál, lobbovat za jejich podporu u zřizovatelů, propagovat knihovny jako klíčové instituce napomáhající rozvoji kultury a vzdělanosti každé obce.

V případě profese metodiků platí více než přiléhavě: Kdo sám nehoří, nezapálí.

Každý metodik pracující „v terénu“ je prodlouženou a výkonnou rukou své krajské metodiky. Je tím, na němž v konečném důsledku záleží, zda se práce v knihovnách bude dařit, zda budou knihovny institucemi se zajímavou nabídkou kulturních a vzdělávacích aktivit s podporou obce. Úspěšná a efektivní práce metodika by měla stát na třech základních pilířích:

- **efektivní komunikace se zřizovateli knihoven, a tím zlepšení postavení knihoven,**
- **efektivní komunikaci s knihovníky, umět je „zapálit“ pro nové trendy, přesvědčit o významu vzdělávání, inspirovat,**
- **celoživotní sebevzdělávání a rozvoj sebe sama jako osobnosti, která má respekt a je ve svém oboru autoritou.**

Metodik by měl být osobnost na jakékoli úrovni (okresní, krajské). Musí jednat se zřizovateli a lobbovat za knihovny, za jejich podporu a rozvoj. Na zřizovatele musí zapůsobit nejen silou své argumentace a odborností, ale především svojí osobností, svým charismatem.



## KONCEPCE CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ

Jako jeden z úkolů Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011–2015 připravuje Národní knihovna Koncepti celoživotního vzdělávání knihovníků. V lednu letošního roku uskutečnil Knihovnický institut Národní knihovny mezi vedoucími pracovníky knihoven průzkum k problematice celoživotního vzdělávání knihovníků a vyhodnotil jeho výsledky. Mezi jednotlivými odbornými knihovnickými pozicemi byla hodnocena i profese metodiků, která představuje 5 % z celkového počtu uváděných úvazků (SŠ – 3 %, VŠ – 2 %).<sup>5</sup> Průzkum se kromě jiného zabýval také otázkou povinné rekvalifikace, tzn. zda by zaměstnanci měli absolvovat akreditovanou oborovou rekvalifikaci a získat certifikát. V případě povinné rekvalifikace se většina respondentů vyjádřila celkem jednoznačně, až 76 % dotázaných se domnívá, že pracovníci by se měli povinně rekvalifikovat, přičemž z často zmiňovaných pozic byli uváděni právě metodici s VOŠ a VŠ vzděláním (67 % a 65 % knihoven).

## REGIONÁLNÍ FUNKCE Z POHLEDU KONCEPCE ROZVOJE KNIHOVEN NA LÉTA 2011 AŽ 2015

Rok 2015 je posledním rokem realizace *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015*. Prioritu č. 15 představují mezi 21 ostatními právě regionální funkce. Mezi aktuální úkoly, které je zapotřebí do budoucna řešit, patří stabilizace financování, zvýšení zájmu obcí na úrovni poskytovaných služeb jejich knihovnou a problematika celoživotního vzdělávání.

## FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ

V posledních letech byly některé krajské knihovny nuceny „zásluhou“ nerovnoměrného vývoje financování regionálních funkcí – a současně ve snaze o zachování dosavadního standardu poskytovaných služeb – hledat řešení neutěšené finanční situace u zřizovatelů knihoven v podobě příspěvku na budování výměnných fondů. Tím se však částečně popírá znění novely knihovního zákona z roku 2005<sup>6</sup>, podle které kraje zajišťují regionální funkce ze svého rozpočtu. Pokud tak nečiní v adekvátní a potřebné míře, mohou se krajské knihovny dostávat do složitých situací a jsou nuceny hledat finanční prostředky jinde. Je otázkou k diskusi, zda mají obce ze svých rozpočtů „doplácet“ na to, když kraje neplní v dostatečné míře tuto svoji zákonnou povinnost. Není to však jen vina krajů, finanční vymezení „dostatečné míry“ nebylo totiž ani po deseti letech platnosti novely zatím nijak blíže specifikováno.

Na tuto absolutní volnost ve financování tak krajské knihovny někdy těžce doplácí. I tato otázka, jistě citlivá, by se nějakým způsobem měla objevit v nově připravované koncepci regionálních funkcí, například v podobě doporučení financovat regionální funkce v určitém objemu daném procentuálně podle počtu obyvatel kraje.

## ZÁVĚR

V letošním roce můžeme rekapitulovat uplynulých deset let, ve kterých byly regionální funkce financovány krajskými samosprávami. Úkolem do budoucna je usilovat zejména o rovnovážný vývoj regionálních funkcí, stabilní financování, získat podporu pro jejich další rozvoj. Za úspěch je možné považovat schválení krajských koncepcí regionálních funkcí, včlenění koncepce rozvoje knihoven do krajských koncepcí kultury či účast krajských knihoven při jejich formování, vstřícnost při jednání o budoucí podobě regionálních funkcí a knihoven v krajích.

Protože... budou-li knihovny působit v příjemných prostorách, nabízet atraktivní tituly, budou-li v nich pracovat vzdělaní knihovníci, nemusí se žádná obec či město obávat o svoji budoucnost.

<sup>5</sup> Názory vedoucích pracovníků knihoven na celoživotní vzdělávání knihovníků – vyhodnocení průzkumu [online]. Dostupné z: [http://ipk.nkp.cz/docs/zprava\\_przkum\\_cv.pdf](http://ipk.nkp.cz/docs/zprava_przkum_cv.pdf)  
<sup>6</sup> Zákon č. 1/2005 Sb., § 11 „Plnění regionálních funkcí a jeho koordinaci zajišťuje kraj z peněžních prostředků svého rozpočtu“.

Je známou skutečností, že rozvoj jakékoli společnosti není možné omezit pouze na hospodářský růst. Knihovny mají potenciál nejen k rozvoji kulturní úrovně společnosti, ale mohou napomáhat při řešení aktuálních společenských problémů. Jsou však především ideálním místem pro „*posilování místní identity, podporu rozvoje a fungování místní komunity, komunitního života, podporu volnočasových, zájmových ... a kulturních aktivit*“<sup>7</sup>.

Je v zájmu celé společnosti a úkolem metodik na všech úrovních podporovat rozvoj knihoven a usilovat o to, aby se toto téma stalo klíčovým při všech jednáních na téma rozvoje kultury. Regionální funkce patří právem mezi jeden z nezbytných pilířů dobře fungujícího systému knihoven. Zejména z toho důvodu by mělo být jejich úkolem usilovat o naplnění vytyčených cílů s vědomím, že knihovny sice nemohou změnit svět, ale mohou přispět ke změně pohledu lidí na tento svět i na sebe navzájem.

<sup>7</sup> Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020 [online], s. 89. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>

## ROZHOVOR

s Ing. PETROU VÁVROVOU,  
ředitelkou Odboru ochrany knihovních fondů NK ČR

## „Myslím si, že držíme krok...“



Ing. Petra Vávrová, Ph.D., je ředitelkou Odboru ochrany knihovních fondů Národní knihovny ČR, jehož cílem je komplexní ochrana a péče o fyzický stav knihovních fondů. K náplni a činnostem tohoto odboru byl nasměrován i náš rozhovor, ale zajímali jsme se také o zahraniční trendy, praktické záležitosti, které s péčí o knihovní fondy souvisejí, nebo živelní katastrofy: „Lidé začali více přemýšlet o místě ukládání vzácných fondů a sbírek, je vidět, že se snažíme z povodní poučit...“ říká Petra Vávrová.

### → Nezapomíná se v dnešní době, kdy informační technologie a digitalizace masivně zasahují také knihovny, na fyzické dokumenty?

Podle toku finančních objemů na digitalizaci se to takto jeví. Pro ochranu fyzických knih je digitalizace určitě důležitá, originál může být vhodně uložen a zpřístupňuje se digitální kopie. Originál se pak využívá jen ve výjimečných případech. Nesmíme ale zapomínat ani na fyzický exemplář! Kromě toho, že máme dáno zákonem a ve státu NK ČR postarat se o zachování knihovních

fondů v dobrém fyzickém stavu, nikdo nezná životnost digitální kopie – proto musí být zachován fyzický originál. Vždyť víme, že papírové dokumenty jsou zde v dobrém fyzickém stavu již několik set let, trochu je problém s novodobým nekvalitním papírem, který se rozpadá kvůli nízké hodnotě pH papíru a obsahu dřevitých látek, resp. ligninu.

Proto se s kolegy z Odboru ochrany knihovních fondů o zachování dobrého fyzického stavu knihovních fondů snažíme dennodenně: hledáme

rizika, snažíme se je odstraňovat, snažíme se zkvalitňovat podmínky uložení knihovních fondů, restaurujeme ty nejhroženější knihy a rukopisy, chráníme fondy před biologickými škůdci apod.

#### → To jsou nemalé úkoly... Co všechno to pro Odbor jako takový znamená?

Cílem činností Odboru ochrany knihovních fondů, který vznikl v březnu roku 2011 sloučením dílčích pracovišť rozdělených v NK pod různé jiné odbo-ry, je pečovat o dobrý fyzický stav knihovních fondů: ať už jde o historické rukopisy, tisky, nebo o širokou skupinu (přes šest milionů svazků) tzv. novodobých knihovních fondů vzniklých po roce 1800. Proto Odbor zahrnuje kromě výzkumných a vývojových laboratoří také oddělení restaurování a oddělení preventivní konzervace, zaměstnává asi 22 pracovníků a dalších několik desítek externích spolupracovníků v rámci činností na různých projektech.

Tradiční knihovní fondy jsou tvořeny především organickými materiály (papír, pergamen, useň, po-jiiva barevné vrstvy, lepidla apod.), které podléhají přirozenému stárnutí, jež má za následek jejich postupný rozpad. Celý proces ochrany a péče o knihovní sbírky je třeba chápat jako komplex činností, jejichž cílem je výrazně zpomalit, či až zastavit nežádoucí degradační procesy a eliminovat řadu faktorů, které ohrožující fyzický stav jednotlivých exemplářů. Toto je ale nekončící proces.

#### → Jaké faktory to jsou?

Jedním ze základních jsou podmínky uložení knihovních fondů, jež v sobě zahrnují teplotu a relativní vlhkost vzduchu, čistotu prostředí z hlediska prašnosti a výskytu mikroorganismů, přítomnosti a působení vzdušných polutantů a osvětlení fondů. Nevhodné skladovací podmínky mohou rozpad knihovních materiálů urychlit, vhodné podmínky ale mohou snížit rychlost rozpadu až na minimum. Pro dlouhodobé uchování knihovních sbírek je nezbytné nejen zabezpečit optimální podmínky jejich uložení, ale také zamezit nevhodné manipulaci a nadměrnému využívání originálů při vystavování, studiu a badatelských zápůjčkách.

#### → Co se děje s poškozenými exempláři?

Před odborným ošetřením je důležité nejprve vyhodnotit jejich fyzický stav a určit příčiny poškození, proto se v posledních pěti letech zabýváme metodikami průzkumu fyzického stavu knihovních fondů – liší se v případě historických rukopisů i novodobých fondů. Při výběru vhodného postupu restaurování se vychází z poznatků získaných studiem funkce a struktury historické vazby, ze znalostí technologie výroby původních materiálů a z praktické aplikace konzervátorských metod, konzultujeme postupy také s kolegy ze zahraničních knihoven. Dokumentace fyzického stavu vzácných exemplářů a konzervátorské

#### Hlavní činnosti OOKF jsou zaměřeny na:

- monitorování kvality depozitářů pro ukládání knihovních fondů (měření klimatických parametrů, prachového znečištění, plyných polutantů),
- průběžnou mechanickou očistu knihovních fondů,
- dezinfekci a desinsekci biologicky napadených fondů,
- bezpečnost ukládání a manipulace s knihovními fondy,
- výrobu ochranných obalů,
- dohled nad transportem a odbornou instalací knihovních exponátů při výstavách, monitorování a zajišťování odpovídajících klimatických podmínek,
- vypracování condition reports a facility reports,
- průzkumy fyzického stavu knihovních fondů,
- konzervátorské průzkumy s využitím spektroskopických analytických metod,
- hromadnou konzervaci knihovních fondů,
- individuální restaurování (komplexní, metoda in situ),
- databázové zpracování komplexní dokumentace fyzického stavu exemplářů,
- knižní vazbu,
- plánování a realizaci preventivních opatření proti haváriím a živelním pohromám, zvládnutí jejich následků,
- zajištění praktických stáží, odborného vzdělávání a konzultací,
- řešení výzkumných záměrů a projektů v oblasti ochrany knihovních fondů,
- prezentaci výsledků, publikační a přednáškovou činnost.

průzkumy jsou nedílnou součástí komplexní ochrany fondů.

Z mnoha různorodých činností, které provádíme, je zřejmé, že pracovníci odboru musí mít i různé profesní specializace. Proto zde pracují kromě restaurátorů či konzervátorů také technologové restaurování, mikrobiolog, klimatolog, kniháři, výzkumní pracovníci a pracovnice vyrábějící ochranné obaly, pracovníci na očistu fondů. Všechny profese se navzájem doplňují a jako celek fungujeme velmi efektivně.

#### → Na jakých projektech v současnosti výzkumníci pracují?

Musím nejprve říct, že bez projektů by naše činnost v Národní knihovně nebyla vůbec možná a realizovatelná především z finančních důvodů. Jak jsem se dozvěděla i od bývalých kolegů a pracovníků, ani dříve tomu nebylo jinak, a kvalitní vybavenost pracoviště existuje právě díky projektům a grantům, které průběžně získáváme. Součástí kvalitní péče o knihovní fondy je i sledování novinek v oboru a navazování kontaktů s odborníky ve světě a konzultace s nimi. To nám také umožňují projekty a granty. Motivuje nás to, a proto se snažíme grantové přihlášky podávat a o granty soutěžit.

V posledních letech jsme buď hlavními řešiteli, nebo spoluřešiteli několika projektů od Ministerstva kultury, našeho zřizovatele. V rámci těchto projektů řešíme dílčí výzkumné úkoly, vždy jsou ale spojeny se zkvalitněním péče o knihovní fondy a aplikací výzkumných výsledků do praktického použití, např. testujeme použití esenciálních olejů při ochraně knižního fondu, vytváříme metodiku hodnocení vlivu kvality ovzduší na knihovní a archivní fondy, vyvíjíme nové materiály a technologie pro průzkum fyzického stavu a konzervaci a restaurování novodobých knihovních fondů (v NK ČR zahrnují fondy vzniklé po roce 1801). Účastníme se díky tomu také mnoha odborných českých i mezinárodních konferencí, seminářů a workshopů, kde získáváme cenné informace a poznatky z oboru péče o knihovní fondy a restaurování či konzervace.

#### → Můžete tedy srovnávat se zahraničím... Jaké jsou tamější trendy v oblasti ochrany fondů?

Ano, situaci v péči o knihovní fondy ve světě sledujeme a máme kontakty mezi obdobnými praco-

višti, účastníme se aktivně řady mezinárodních konferencí a seminářů, čili jsme známí a hlavně konzultujeme naše problémy, radosti i starosti s kolegy ze zahraničí. Často se taková pracovní setkání vyvinula i ve vytvoření přátelských vztahů s odborníky ze zahraničních institucí. Dokonce jsme i členy evropské skupiny vedoucích restaurátorských pracovišť a scházíme se na pracovní setkání každý rok již po dobu několika let.

Kolegyně BcA. Jana Dřevíková, vedoucí Oddělení restaurování, je již několik let členem předsednictva společnosti IADA, což je evropská organizace sdružující restaurátory papíru a knih, a přináší do České republiky ty nejzřetlivější novinky. Jsme členem odborných mezinárodních i českých sdružení jako je ICOM-CC, Asociace muzeí a galerií (AMG), Svaz českých knihářů apod. Obecně je trendem v oblasti péče o kulturní dědictví tzv. preventivní konzervace – systém nastavení takových klimatických podmínek při dlouhodobém uložení a dalších opatření, které vedou ke zpomalení až zastavení degradace materiálů památek. O to se všichni snažíme, v tomto směru se i odehrává současný výzkum a vývoj.

#### → Jak jsme při tom úspěšní?

Musím pochválit pracoviště NK ČR, kam jsem před pěti lety přišla z pozice asistenta na vysoké škole a kde mě překvapila kvalita vybavení laboratoří a ateliérů a odborných znalostí pracovníků. Myslím si, že držíme krok, a pokud něco ještě neumíme nebo nějaké zařízení ještě nemáme a považujeme je za důležité pro naši práci, sháníme peníze a granty a snažíme se jej doplnit. Například jsme loni viděli na exkurzi u slovenských kolegů ve Slovenské národní knihovně v Martině i jinde v zahraničí stroj na mechanickou očistu knihovních fondů a nyní si jej pořizujeme i my.

Podle srovnání na mezinárodních konferencích a akcích se domnívám, že držíme krok s mnoha zahraničními lidry v oboru. V čem se lišíme, je určitě nižší počet pracovníků, a především jejich mzda.

#### → Sledujete po odborné stránce rozsáhlé havárie v zahraničních knihovnách?

Rozsáhlé havárie a přírodní katastrofy sledujeme, a pokud je to v našich silách, hned nabízáme nějakou formu pomoci, například v naší víceúčelové vakuové komoře nabízáme sušení knih zasa-

žených vodou několika možnými a šetrnými způsoby, v mikrobiologické laboratoři nabízíme možnost dezinfekce či pomoci s ní... Na webu NK ČR lze nalézt i jednoduchý manuál první pomoci knihám po povodni (<https://www.nkp.cz/aktualita/aktualita/aktualita-2013/nabizime-pomoc-kniham-zasazenym-povodni>). Nabízíme technickou pomoc a konzultaci související s problematikou ochrany knihovních fondů a se škodami způsobenými povodněmi. Jsme připraveni pomoci a již jsme pomohli komukoliv od knihoven, institucí, škol a badatelů až po soukromé osoby, kterým velká voda knihy poškodila.

Také se z havárií u nás i v zahraničí vždy snažíme poučit. „Díky“ haváriím se pak i intenzivně věnujeme vývoji nových záchranných postupů a metod. Například naše víceúčelová vakuová komora na sušení papírových dokumentů vznikla jako světový prototyp i díky povodním v roce 2002, komora vznikla s finanční podporou Ministerstva kultury a nemalým příspěvkem se podílela i Mellonova nadace. Nedávno nás například oslovil Národní archiv z Kypru, kde měli lokální zaplavení písemného dědictví. S kolegy řešíme možnost záchrany jejich písemností, zda sušit u nás v komoře, nebo obdobnou komoru zapůjčit tam a zaškolit je, aby si mohli písemnosti vysušit sami.

#### → Nabízeli jste pomoc i po lednovém požáru v moskevské knihovně?

Ano, přes ředitele Slovanské knihovny, ale zřejmě nebyla potřeba, protože zatím nikdo nereagoval.

#### → Dají se definovat či popsat hlavní hrozby či problémy, se kterými se potýkají české knihovny při péči a ochraně svých fondů?

Je to především časovaná bomba – „kyselý papír“. Ten se již nyní rozpadá a mnohdy je už pozdě cokoliv dělat. Proto se snažíme v rámci průzkumu fyzického stavu zjišťovat hodnotu pH papíru a u nejkyselějších knih zajistit tzv. odkyselení pomocí metody ZFB:2, která neutralizuje kyseliny v papíru a vytváří v něm tzv. alkalickou rezervu jako ochranu papíru před vznikajícími kyselými látkami do budoucna. Odkyselení zde nebylo dlouho řešeno, zabýváme se jím posledních pět let velmi intenzivně, ale chybí nám finanční prostředky na realizaci a záchranu těchto novodobých, kyselých fondů.

Dalším problémem velké většiny knihoven je, že nemají stálého zaměstnance – restaurátora či konzervátora, který by se denně věnoval péči o dobrý fyzický stav knih podle potřeby dané instituce: znal fondy, vytipovával rizika, podílel se na stabilizaci klimatických podmínek v depozitářích, žádal o grantové prostředky apod. V síti archivů ČR to takto funguje a myslím, že je to velmi efektivní a funkční. Pracoviště Národního archivu ČR funguje jako metodické centrum a školí restaurátory, aby měli všechny novinky, a péče o archiválie tak byla určitým způsobem sjednocena. To knihovnám chybí a bylo by potřeba takovou síť restaurátorů či konzervátorů v knihovnách vytvořit.

#### → Samostatným tématem by jistě mohly být již zmíněné povodně... Jakým směrem jsou u nás vyvíjena preventivní opatření v této oblasti?

Pokud vím a jsem v kontaktu s kolegy z knihoven, muzeí, galerií apod., tak se snažili a snaží všechny fondy umístit výše, nad úroveň hladiny povodňové vody, popřípadě budují nové kvalitní depozitáře mimo záplavová území. Lidé začali více přemýšlet o místě ukládání vzácných fondů a sbírek, je vidět, že se snažíme z povodní poučit. Dále se budují různá protipovodňová opatření apod.

#### → Pro ostatní knihovny v ČR fungujete jako konzultační pracoviště. S jakými problémy se na váš odbor knihovny nejčastěji obracejí?

Nejčastěji a nejvíce žádají o pomoc právě se zatopenými knihami, ať už po lokálních povodních, nebo haváriích potrubí či zatečení poškozenou střešní krytinou, kvůli špatným podmínkám v depozitářích apod. Dále jsou to hlavně otázky, co s plesnivými knihami, které dost často nacházejí ve svých depozitářích. Řešením je pak nejen dezinfekce, ale především opatření zabráňující dalšímu nárůstu plísní, což je oprava střechy, odvodnění sklepa, sanace mokrého zdiva apod. Dále dostáváme řadu dotazů na mechanickou očistu fondů, jak se zbavit prachu na knihách, které se půjčují čtenářům a badatelům.

V případě vzácných děl se na nás některé instituce obracejí s žádostí o pomoc s fixací barevné vrstvy rukopisů, miniatur apod. Kolegové z Oddělení restaurování vytvořili odbornou metodu na průzkum barevné vrstvy a následně mohou poškozenou barevnou vrstvu fixovat, a umož-

nit tak vystavení takto vzácných děl. Často jezdíme do zemí, kde péče o knihy není tak rozvinutá, přednášíme i učíme a školíme jejich pracovníky v praktických workshopech, jako například v Mongolsku v jejich Národní knihovně, na Kubě v kulturních institucích, v Srbsku i Slovinsku.

#### → Připravujete i pro české knihovny semináře k problematice ochrany a péče o knihy?

Určitě ano, několik seminářů a přednášek jsme již pořádali v NK ČR v předešlých letech. Jsou to spíše odborné akce a zúčastňují se jich pracov-

níci kulturních institucí v ČR nebo i ze Slovenska. Bohužel veřejnost nemá na tyto akce přístup, z kapacitních důvodů. Chystáme další semináře a workshopy v tomto roce i dalších letech – tak sledujte web NK ČR a snad se někdy potkáme. A připomínám: na webu NK ČR lze najít také různé rady a informace, co dělat v případě povodní a dalších havárií, a lze zde na nás najít kontakty a napsat nebo zavolat nám, rádi poradíme, pokud víme – jde nám o záchranu dědictví uchovaného v knihách i knih samotných!

Děkují za rozhovor.

LENKA ŠIMKOVÁ

## Přes knihovnu k filantropii

**Jak už jsme na našich stránkách psali mnohokrát, aby knihovny mohly obstát také v budoucnu, měly by přijmout více rolí – vedle zájmu o knihy, kulturu a vzdělávání také například roli poskytovatele vlastních prostor za účelem setkávání lidí, která už je jen krůček od aktivního zájmu o člověka, filantropii a komunitní život vůbec.**

Pokud nevíte, kde začít, radila bych zamyslet se nad tím, co se ve vašem městě, obci nebo okolí aktuálně řeší – co je tím, co zajímá nejen vás osobně, ale hlavně většinu obyvatel (co je lokálním nebo celospolečenským problémem), kde má místo vašeho působení „Achillovu patu“, která by potřebovala zahojit. Nebo se také zamyslet nad tím, kdo konkrétně by potřeboval pomoci. Víme: k řešení se toho dá najít velmi mnoho – ale lepší nevědět, „kam dřív skočit“, než půjčit za den několik knih a domů odcházet s pocitem, že dneska už se nikdo o nic a nikoho nezajímá.

Za aktivní knihovnou nemusí stát jen „jednotlivec“ – provozovatel či zaměstnanec, knihovna se podle svého uvážení může spojit s řadou neziskových organizací, které mají s vedením projektů a jejich přípravou mnohem větší zkušenosti, ne-

**Pokud knihovníka zajímají vztahy a společné soužití lidí v místě působení knihovny, je to skvělý předpoklad pro aktivní, zajímavou a rázem nepostradatelnou knihovnu.**

boť na nich stojí jejich činnost. Příkladem může být spolupráce Městské knihovny v Praze s organizací *InBáze, z. s.*, na poli multikulturních projektů, která přinesla i návštěvu zaměstnanců knihovny



Studijní cesta pracovníků InBáze, z. s., a Městské knihovny v Praze na Island

a organizace v Městské knihovně v Reykjavíku, jež na Islandu vede tento druh programů.

Další organizací, se kterou lze navázat spoluprací, je *Nadace VIA*. Ta se v Čechách už od roku 1997 snaží o rozvoj komunitního života měst a obcí, podporuje neziskové organizace a posiluje tradici filantropie a dárcovství. Jedním z projektů, kterého se může vaše knihovna účastnit, je program **souSedíme si**, jehož tématem je „podpora mezilidských vztahů, sousedské pospolitosti a lokálního patriotismu“ a o kterém nadace píše: „Věříme, že dobré sousedské vztahy jsou základem fungující místní komunity a že lidé, kteří se vzájemně poznají, k sobě mají blíže a dokážou spolu vytvořit hezčí a veselejší prostředí pro život.“ Více o programu naleznete na: <http://www.nadacevia.cz/cz/granty-a-podpora/podpora-mistnich-iniciativ/sousedime-si-2015-podzimni-kolo>.

Pokud se zajímáte o zachování a údržbu kulturních památek a máte pocit, že ve vašem okolí je takový zájem třeba, můžete se pokusit zapojit do programu **Záchrana drobných památek místního významu**. Cíl programu stanovený nadací je následující: „...podpora projektů usilujících o záchranu, obnovu a údržbu drobných nemovitých památek místního významu se zapojením místních obyvatel a místní veřejnosti.“ Informace

o programu zde: <http://www.nadacevia.cz/cz/granty-a-podpora/podpora-mistnich-iniciativ/fond-kulturniho-dedictvi-zachrana-drobnych-pamatek-mistniho-vyznamu-2015>.

Jako na jedinci, který je zaměstnán ať už v knihovně, nebo kdekoli jinde, je na vás, jak moc se zajímáte o své okolí a jakým způsobem se chcete angažovat ve svém volném čase. V tomto směru se vám nabízí široké pole působnosti. Pokud jste ale navíc zaměstnáni v knihovně, máte možnost využít jejich prostor a působnosti. Benefiční koncert či podobné představení nabývá prostorami knihovny na zajímavosti, prostory pak přítomností lidí ožívají a ti zase prací na společných projektech. A tomu se říká komunitní život.

Knihovna je službou pro člověka – nelze se v této oblasti pohybovat bez zájmu o druhé. Mnohdy je jedinou kulturní institucí v obci, ve které už ale lidé zároveň vlastní auta, počítače, mobily, tablety a čtečky, což jim umožňuje rychlý přístup k informacím a knihám. Přesto ještě stále záleží na knihovně, jak moc nepostradatelnou se rozhodne být a jak moc bude otevřená lidem.

**ZUZANA MRAČKOVÁ**

✉ [zuzana-mrackova@seznam.cz](mailto:zuzana-mrackova@seznam.cz)

Foto archiv InBáze, z. s.



## Knihy s příběhem: knihovnicko-historický výzkumný projekt *Knihy znovu nalezené*

Národní knihovna ČR iniciovala projekt, který se snaží odhalit osudy knih, jež se dostaly na území tehdejšího Československa během 2. světové války či krátce po ní. Mezinárodní projekt, který je realizován ve spolupráci s norským partnerem, dostal název *Knihy znovu nalezené*. Projekt je zatím v první polovině řešitelského období, článek tedy představuje především záměry, cíle a stav, do kterého jsme se dostali během pětiměsíční činnosti.

Cílem článku je předat naše zkušenosti s mezinárodním výzkumným projektem, jaký se u nás v oblasti zpracování knihovnických fondů a jejich zasazení do dobových souvislostí dosud nerealizoval. Příspěvek seznamuje s cíli projektu,

představí organizačně-personální zajištění, zaměřuje se na knihovnické aspekty projektu a nakonec i na historický výzkum a aktivity, jež souvisí s prezentací projektu a jeho výsledků.

## O projektu

Hlavním řešitelem projektu je Národní knihovna ČR (dále NK ČR)<sup>1</sup>, zahraničním spoluřešitelem je norská organizace Stiftelsen Arkivet<sup>2</sup>. Projekt je financován grantem z EHP a Norských fondů. Projekt má tři základní roviny – knihovnické práce, archivní výzkum a prezentaci výsledků.

Mezi stěžejní cíle patří řádné zpracování a zaevidování 12 000 svazků knih z depozitáře NK ČR v Neratovicích. Zhruba polovina z nich souvisí s knihovnami zahraničních lóží svobodných zednářů. Knihy z depozitáře vybíráme na základě provenienčních znaků (razítka institucí a exlibris bývalých majitelů).



Sklad NK ČR v Neratovicích  
Foto Jana Rumanová

Ve vztahu k těmto knihovnickým fondům vznikne studie týkající se majetkových práv. Paralelně s knihovnickým zpracováním fondů probíhá historický výzkum, v němž se jako první na tomto poli použijeme do oblasti probádání dějinného kontextu zavlčených či konfiskovaných knih ve zmíněném období. Výsledky tohoto výzkumu budou prezentovány odborné veřejnosti.

### Norský partner

Partnerská organizace Stiftelsen Arkivet, sídlící v bývalém objektu gestapa, má bohaté zkušenosti na poli interpretace a reinterpretační 2. světové války veřejnosti. Pracovníci organizace vytvořili stálou výstavu, ve které historii budovy prezentují jako součást širšího kontextu událostí 2. světové války. Výstava je návštěvnícky velmi úspěšná.

- 1 <http://www.nkp.cz/>
- 2 <http://www.stiftelsen-arkivet.no/>



Pracovníci NK ČR na workshopu  
v Stiftelsen Arkivet Foto Nina Seyčková



Pracovníci NK ČR spolu s norskými kolegy  
na workshopu v Stiftelsen Arkivet

Společně chceme odpovědět na otázku, jakým způsobem zavlčené či konfiskované knihy ilustrují nakládání s evropským kulturním dědictvím. Spolupracujeme především v oblasti prezentace výsledků – jedním z výstupů projektu je uspořádání virtuální a zároveň i fyzické výstavy, na nichž budeme rekonstruovat příběhy knih a zasazovat je do souvislostí s událostmi 2. světové války.

### Harmonogram projektu

Šestnáctiměsíční projekt začal 1. ledna 2015. Průběžně probíhají knihovnické práce a historický výzkum. Prozatím jsme se s pracovníky



Stiftelsen Arkivet setkali na dvou workshopech, na kterých se vzájemně informujeme o současném stavu projektu, doposud vykonaných aktivitách a pracujeme na dalších krocích. Naplánována jsou dvě další setkání. Završením projektu budou odborné semináře, vernisáže obou výstav a vydání odborné publikace. Projekt bude ukončen k 30. dubnu 2016.

### Personální zajištění

V projektu je zaměstnáno devět nových pracovních sil, které spolupracují se stávajícími pracovníky NK ČR. Projekt by se neobešel bez projektového manažera, který má na starosti jeho administrativní chod, komunikaci s ministerstvy kultury, financí a s norským partnerem, zajištění publicity, dodržení pravidel pro granty z EHP a Norských fondů a další ekonomicko-administrativní práce. Ve Stiftelsen Arkivet na projektu rovněž pracuje projektový manažer a odborník na prezentaci výsledků veřejnosti pomocí virtuální výstavy.

### Knihovnické práce

Knihovnické práce jsou páteří součástí projektu. Odhadujeme, že ve skladu se nachází 300 000 svazků, v rámci projektu jich zpracujeme 12 000. K 5. červnu 2015 bylo řádně zkatologizováno 3459 svazků. Každá zpracovávaná kniha projde pod rukama mnoha odborníků, od samotného výběru knihy v depozitáři, její očisty, zpracování záznamu či zaevidování jednotky až po případnou digitalizaci a následně bezpečné uložení. Podrobný popis cyklu knihy v projektu si můžete prohlédnout na webových stránkách<sup>3</sup>, kde se mu důkladně věnujeme, a navíc je zde popis názorně vyobrazen v diagramu cyklu knihy spolu s fotografiemi.

### Historický výzkum

Jak již bylo výše řečeno, jedním z cílů projektu je i historický výzkum. Že má každá kniha svůj příběh a s nadsázkou i osud, není jistě čtenářům potřeba příliš zdůrazňovat. Dnes již k poměrně dobře probádaným tématům z oblasti dějin knih patří cenzura knih, ničení knih, dějiny soukromých (především šlechtických) knihoven, či distribuce knih nebo dějiny čtení.

Dlouhou dobu byla 2. světová válka, alespoň v české historické vědě, chápána jako lidská tragédie, kterou nesporně byla, s rozsáhlými hospodářskými a politickými důsledky. Mezi miliony obětí tak nezbylo příliš prostoru pro další aspekt války – pohromu pro kulturní a umělecká díla. Zahraniční historiografie otevřela tuto otázku o poznání dříve, v českém prostředí začal výzkum v oblasti majetku patřícího židovským rodinám. A přesto se ukazuje, že zatímco se na tuto otázku pozapomnělo, v poválečné době byla poměrně značně diskutována. Problémem našeho výzkumu však zůstává jeden zásadní aspekt – archivní prameny prozatím upřednostňují trojrozměrná umělecká díla. Zdá se, jako by knihy byly pouze podružným artiklem.

Pro nás je samozřejmě problematika knih tématem stěžejním. Chceme objasnit, jaká byla cesta knih až do depozitáře v Neratovicích. Pomocí tomu má výzkum, který probíhá v archivních fondech institucí, které s nimi souvisejí.

Prvotní premisou výzkumu bylo, že většina knih nacházející se v současnosti v depozitáři pocházela ze severočeských zámků – Nového Berštejna, Nového Falkenburgu, Housky a Mimoně, kam se dostaly prostřednictvím nacistických organizací (ERR, RSHA), které tyto knihy konfiskovaly prakticky v celé Evropě a v důsledku postupující války je evakovaly právě na zámky v Sudetech. Studium archivních dokumentů uložených v Národním archivu České republiky (fond Ministerstvo školství, Ministerstvo kultury, Zemský národní výbor v Praze),



Předávací protokol  
Foto Archiv NK ČR, fond NUK

v Archivu Národní knihovny (fond Národní a univerzitní knihovna) a nakonec v Archivu ministerstva zahraničních věcí (fond Reparační a restituční) se ukazuje, že knihy tříděné Národní a univerzitní knihovnou, pakliže obsahovaly provenienční razítka, byly vráceny do svých domovských institucí. Ne všechny knihy však disponovaly provenienčním znakem a část z nich se tedy mohla skutečně dostat do Národní a univerzitní knihovny. Problémem je, že množství zde uložených knih a nedostatek pracovních sil pro nás dnes znamená, že neexistují žádné seznamy, které by knihy mohly blíže identifikovat. Kde se tedy vzaly další knihy?

Zde můžeme naše téma sledovat v širším historickém kontextu. Po válce bylo jednou z velmi aktuálních otázek, jak se vypořádat s Němci, a nejen s nimi – zároveň s Maďary a kolaboranty. Vedle odsunu Němců, retribučního soudnictví, přišly na pořad dne i majetkové postihy. Tak spatřil světlo světa dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondch národní obnovy. Na jeho základě došlo k zabavení majetku Němců, který zahrnoval i majetek kulturní. Tento majetek pochopitelně obsahoval i soukromé „nepřátelské“ knihovny. Opět z důvodu nedostatku personálního zajištění výkonu tohoto dekretu můžeme vysledovat absenci seznamů či katalogů knih. Podle všeho však byly tyto knihy distribuovány do všech vědeckých institucí v Československu – ať už se jednalo o vědecké knihovny, knihovny fakult, či knihovny jednotlivých ústavů a kateder. Množství provenienčních razítek, které máme prozatím k dispozici ze zpracovaných knih, by napovídalo, že jádro nebohémikálních dokumentů pochází právě z této konfiskační vlny, stejně jako knihy ze zrušených německých vysokých škol.

V hektické době, kdy knihovna musela třídit statisíce knih v minimálním počtu pracovníků, nemůžeme pak vyloučit ani to, že se do rezervních fondů dostaly i knihy darované některými zahraničními institucemi – jednoduše proto, že se nestihly zpracovat do fondu. Současně s tím nelze vyloučit ani to, že se do fondů dostaly i soukromé knihovny osob perzekuovaných po roce 1948. Jak je tedy vidět, výzkum je mnohovrstevnatý a historik se zde musí vypořádat s množstvím nástrah.

### PR aktivity a propagace projektu

Při zpracovávání grantové žádosti jsme projekt zařadili do kategorie *Kulturní dědictví a současné umění*; jeho výstupem je tedy zachování a revitalizace kulturního dědictví. Důležitou součástí je proto kontinuální propagace projektu, jeho dílčích výstupů a především závěrečná prezentace výsledků v podobě virtuální a fyzické výstavy a dvou odborných seminářů.

Propagace je důležitá i z toho důvodu, že projekt je v českém knihovnicko-historickém prostředí unikátní a doposud nerealizovaný, a mohl by se tak stát odrazovým můstkem pro další výzkumné projekty. Jednou z důležitých otázek, kterou jsme si museli zodpovědět, je cílová skupina projektu – tedy to, zda se při prezentaci zaměřit na odbornou či širokou veřejnost. Aktuálně máme za sebou pět měsíců práce a na základě dosažených výsledků a prvních ohlasů se ukazuje, že projekt je, alespoň v České republice, zajímavý spíše pro odbornou veřejnost, proto se virtuální výstava chce orientovat na širší veřejnost.

### Logo projektu

V dnešní době je důležitou součástí propagace její vizuální stránka. Proto jsme již na prvním setkání s norským partnerem diskutovali o vizuální značce projektu. Postupem času jsme přišli s návrhem loga v designu razítka. Při



Logo projektu *Knihy znovu nalezené*

třídění knih totiž dáváme přednost těm, které obsahují právě provenienční znaky. Díky nim můžeme alespoň částečně odhalit příběh, který se ke knize váže, tedy to, komu patřila či v jakých institucích se nacházela, než se dostala do depozitáře NK ČR. Motiv razítka je takovým leitmotivem, který se v mnoha a mnoha varian-

3 Viz <http://knihyznovunalezene.eu/cs/zajimavosti/cyklus-diagram.html>

tách stále znovu objevuje. Doposud zaevidované svazky čítají na tisíc unikátních razítek. Logo-razítko má i další velmi praktickou stránku – je od začátku dvojjazyčné, takže je mohou užívat i naši norští kolegové, kteří pro projekt užívají paralelní anglický název *Books Discovered Once Again*.

#### Webové stránky projektu

Jedním z mandatorních úkolů v projektu bylo vytvoření webových stránek, které naleznete na adrese [www.knihyznovunalezene.eu](http://www.knihyznovunalezene.eu). Protože je projekt mezinárodní, musí být stránky i v anglickém jazyce. Kromě neměnných informací o financování projektu, jeho cílech, harmonogramu či o realizačním týmu obsahuje i sekci *Zajímavosti z projektu*, kde průběžně uveřejňujeme fakta, poznámky a obrazovou dokumentaci dokládající postupující práce na projektu. Průběžná aktualizace je pro nás stěžejní, neboť i projekt samotný se dynamicky vyvíjí. Snažíme se, aby stránky stále odrážely aktuální stav projektu, na hlavní straně naleznete např. počítadlo zaevidovaných knih, vznikla sekce *Píši o nás*, v podstránce věnované aktivitám projektu postupně přibývají aktualizované informace o workshopech a jejich náplni.

#### Virtuální a fyzická výstava

Pro odbornou veřejnost pracující v paměťových institucích může být zajímavé, že jedním z výstupů bude i virtuální výstava, forma prezentace, jež v českém prostředí není příliš obvyklá. Virtuální výstava není pouhou kopií fyzické výstavy, kde se prezentují především reálné sbírkové předměty (v našem případě zejména knihy a související archivní dokumenty) – dopl-

něné o informační panely. Výstava, která je realizována v on-line prostředí, umožňuje představit téma jinak, kombinovat multimediální obsah, využít nástrojů vizualizace informací a vše podpořit účinnou grafickou úpravou. Virtuální výstavy umožňují komplexněji představit téma, které je mnohvrstevnaté a na něž je možné nahlížet z různých úhlů pohledu – což je pro náš problém, který kvůli historickým konsekvencím rozhodně není jasně čitelný, ideálním řešením.

Ve výstavních prostorách v Klementinu uspořádáme i fyzickou výstavu. Doufáme, že obě výstavy se budou navzájem doplňovat a dohromady tak přiblížíme složité téma nakládání s kulturním dědictvím během bouřlivého poválečného období a podkryjeme některé z osudů samotných knih, zainteresovaných osob či institucí.

#### Odborné semináře

O výzkumu chceme v závěru projektu informovat na dvou odborných seminářích, které se budou konat 16. března 2016 v norském Kristiansandu a 31. března 2016 v Praze. Rádi bychom semináře koncipovali tak, aby byla podchycena obecná otázka zacházení s knihami v historii, otázka zabavování kulturních předmětů v období 2. světové války, ale i celkový právní rámec tohoto konání. Norský partner se zaměří na knižní kontext vlastní provenience.

JANA RUMANOVÁ

[Jana.Rumanova@nkp.cz](mailto:Jana.Rumanova@nkp.cz)

NINA SEYČKOVÁ

MARCELA STROUHALOVÁ

### Projekt Knihy znovu nalezené č. EHP-CZ06-OV-1-039-2014

realizovaný v období od ledna 2015 do dubna 2016 je financován z 80 % z finančních prostředků Evropského hospodářského prostoru (EHP) a z 20 % se na financování podílí Ministerstvo kultury České republiky.



## Oslavujeme 115 let od otevření veřejné knihovny v Příbrami

Historie veřejné knihovny v Příbrami začíná v 19. století a její počátek byl silně ovlivněn skutečností, že město Příbram je spjato s hornictvím. Příbramský důlní revír byl v druhé polovině 19. století jedním z nejmodernějších v Evropě. Ve městě vznikla vzdělávací zařízení, své sídlo zde měly ústřední horní orgány i báňská akademie. V této době obrozeneckého hnutí působila v Příbrami řada spolků, které nakupovaly pro své členy knihy, poučné časopisy i noviny – tak vznikaly neveřejné knihovny. Vzdělanci té doby však pociťovali, že je potřeba umožnit četbu i „lidovým vrstvám obyvatelstva“, a tak spojili své síly a podali žádost k obecnímu zastupitelstvu o vybudování veřejné knihovny.

Několik let byly shromažďovány finanční prostředky, pořádány sbírky a dobročinné akce a tlak na otevření knihovny nepolevoval. Výsledkem bylo, že 2. prosince 1899 se „Slavné obecní zastupitelstvo královského horního města Příbramě“ usneslo jednomyslně, že založí veřejnou knihovnu (starostou byl v té době Blažej Mixa). Zvláštní „Komitét pro zřízení lidové knihovny“ v čele s Dominikem Čurdou získal na základě výnosu městské rady 24. 8. 1900 obnos ve výši „413 zlatých 93 krejcarů“ (neb 827 korun 86 haléřů) pro otevření knihovny. A tak se obyvatelé Příbrami brzy v místním tisku dočetli (např. v *Horymíru*), že se 1. října 1900 otevírá lidová knihovna v Příbrami.

#### Historické „statistiky“

Dovolím si tvrdit, že se dnes již neumíme vcítit do reálií života roku 1900. Byl to vpravdě „přelom“, a nejen století. Přestože skutečný význam příbramských dolů po roce 1900 klesal, pověst města jako vzdělávacího a kulturního střediska zůstávala. Bylo to období secese, kterou miluji. Já osobně hlavně v užitém umění, ale projevovala se samozřejmě v literatuře, v architektuře, výtvarném umění.

V literatuře si připomeňme například proudy označované jako symbolismus a dekadence. Významný rok to byl zpětně i proto, že se narodili budoucí básníci Jiří Wolker (29. 3. 1900 – 3. 1. 1924), Vítězslav Nezval (26. 5. 1900 –



Knihovna Jana Drdy v Příbrami

6. 4. 1958) nebo budoucí francouzský spisovatel a letec Antoine de Saint-Exupéry (29. 6. 1900 – 31. 7. 1944). Z dalších zajímavostí roku 1900 uvedme, že na světové výstavě v Paříži byl poprvé použit termín *televize* (součástí výstavy byly II. letní olympijské hry). V Praze byl 28. června na Letné zahájen IV. všesokolský slet a ve Francii byl vyroben první automobil s volantem!

Vrátím se ale k historii naší příbramské knihovny. Víme, že knihovna byla pro veřejnost otevřena od 18. do 19. hodiny večerní, každé úterý a pátek. A zkusím si představit (a zkuste to se mnou), jak asi na čtenáře působil v těchto



Pohled do dětského oddělení...

odpoledních hodinách (v říjnu!) interiér knihovny, například osvětlení. Vždyť elektrifikace probíhala v Příbrami až v roce 1925!

A teď trochu „historické“ statistiky. Za první rok působení se v knihovně zapsalo 255 čtenářů, kteří si půjčili 4064 knih. Svazků bylo v té době v knihovně 790. Oproti dnešnímu personálnímu obsazení byli v první polovině 20. století knihovníky vždy muži. Úplně prvním knihovníkem byl František Herold. Již v roce 1903 byly služby knihovny rozšířeny o čítárnu.

Před první světovou válkou byla příbramská knihovna lepším průměrem v českých zemích. Byla otevřena po celou dobu 1. světové války a po roce 1918 byla přestěhována do přízemí městského sirotčince, kde setrvala až do roku 1945. Knihovna byla útočištěm obyvatel i před hrůzami 2. světové války, kdy byl knihovníkem Alois Cvrk. Ten nahradil předchozího knihovníka J. Bláhu, který kvůli židovskému původu své ženy nemohl funkci knihovníka vykonávat. Tolik ve zkratce o prvopočátku naší knihovny.

Poválečná činnost kopíruje události v Československu. Od roku 1953 se knihovna stala Okresní knihovnou a až do roku 1984 sídlila na stejné adrese, tehdy náměstí Pionýrů.

Skutečnost, že dnes sídlí knihovna na adrese „náměstí T. G. Masaryka“, je také dána dobou – po roce 1989 se vrátil původní název náměstí. Pořád jsme na stejném náměstí. Jen v jiné budově, která nám v devadesátých letech připá-

dala úžasná, prostorná. Všude teplo a světlo. Postupně jsme se po městě „rozrostli“ o další pobočky. Nezapomeňte, že v Příbrami působily Uranové doly, a tak se stavělo a narůstal počet obyvatel (dnes přes mírný pokles 30 000).

Z historie našeho oboru knihovníci vědí, že vývoj knihoven ovlivnil zákon z roku 1959. Neztracují všechny skutečnosti v budování socialistického knihovnictví, ale my starší víme, že tato doba měla bohužel své „limity“.

## Hledíme do budoucnosti, děkujeme předkům

Teď, promiňte, poposkočím z historie do současnosti. Nejvíce oddělení pro čtenáře je stále (od roku 1984) ve stejné budově, která již dnešnímu typu služeb nevyhovuje. Ale co je nejhorší, nemáme prostor pro knihy. Kolik knih na-



a do oddělení pro dospělé

koupíme, tolik musíme vyřadit, a to knihovnice „bolí“. Neztrácíme však optimismus, a tak se i v malých prostorách snažíme nabídnout našim uživatelům celou škálu nejrůznějších služeb (z netradičních např. půjčování brýlí, deštníků, pro zmoklé děti náhradní oblečení, v menší míře hračky). Zavedli jsme např. rodinné průkazky (větší čtenářské rodiny to velmi uvítaly), nejnověji nabízíme půjčování e-knih. V roce 2014 jsme měli přes 4000 registrovaných čtenářů (z toho bylo 28 % dětí do 15 let), realizovali jsme téměř 430 000 výpůjček. Roční počet návštěvníků půjčoven je standardně okolo 75 000.

Samozřejmostí je pořádání akcí pro širokou veřejnost, zapojení do celorepublikových akcí vyhlášených SKIP. Věnujeme svou pozornost také znevýhodněným uživatelům. Na poboče

„Křížák“, jediné naší bezbariérové knihovně, máme vybudovanou malou studovnu pro slabozraké a nevidomé klienty, kteří se zde pravidelně scházejí na specifických akcích (spolupracujeme se SONS). Oddělení pro děti měsíčně navštěvují mentálně postižení uživatelé (spolupráce se SPMP), již pět let chodíme jednou týdně čist nemocným dětem na oddělení Oblastní nemocnice v Příbrami, senioři mají svůj program v neformálním Klubu, vedeme literární kroužek pro žáky na waldorfské škole...

Vlastně to není tak dávno, co se nám ani nesnilo o „nějakém“ internetu, on-line katalogu, čtenářském kontu, předupomínkách, facebooku, e-mailech... My, dnešní zaměstnanci, sice hledíme spíše do budoucnosti, ale moc děkujeme všem těm knihovníkům, kteří tady byli před námi a po celou historickou dobu „knihovničili“ pro dobrou pověst naší knihovny. Oslavujeme po celý rok 2015!

**JIŘINA SOUKUPOVÁ** [soukupova@kjd.pb.cz](mailto:soukupova@kjd.pb.cz)

P. S. Více podrobností o „běhu dějin“ naší knihovny najdete na našich webových stránkách [www.kjd.pb.cz](http://www.kjd.pb.cz).

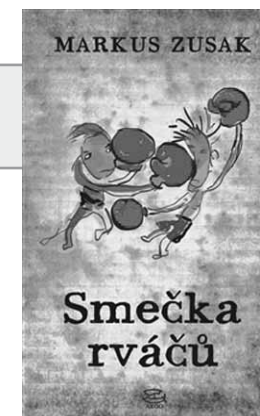
RECENZE **PETR NAGY**

## V další knize bratrům Wolfeovým narostly drápy

**Markus Zusak: Smečka rváčů.**  
Překlad Dominika Křesťanová. Praha: Argo, 2015. 152 str.

Australský spisovatel Markus Zusak, jehož rodiče emigrovali z Evropy na konci 50. let (matka je Němka, otec Rakušan), u nás již patří k zavedeným autorům. Nakladatelství Argo v minulých letech vydalo celkem čtyři z pěti dosud dokončených knih tohoto čerstvého čtyřicátníka (ohlášená je šestá s pracovním názvem *Bridge of Clay*), z nichž každá je ovšem dílem jiného překladatele. Český čtenář se mohl nejprve seznámit s jeho novějšími tituly – *Zlodějkou knih* (2005, čes. 2009, 2013), která se nedávno dočkala divácký úspěšné filmové adaptace, a *Poslem* (2002, čes. 2012). Teprve poté přišly na řadu Zusakovy rané prózy, tvořící volnou trilogii. Po loni vydané novele *Roky pod psa* (1999) letos následovala *Smečka rváčů* (2000) v překladu Dominiky Křesťanové a dá se očekávat, že v blízké době dojde i na poslední část triptychu (*When Dogs Cry*) z roku 2001.

Ve *Smečce rváčů* se znovu setkáváme s rodinou Wolfeových a jejím nejmladším členem Ca-



meronem, který na sebe již podruhé bere poslání vyprávět o svých blízkých: „Možná proto popisuju stránku za stránkou slovy. Abych přitáhl svět k našemu oknu.“ Jejich šestičlennou smečku – metaforicky pojímaný leitmotiv vlka, potažmo psa, zde dochází ještě četnějšího uplatnění než v knize předchozí – i tentokrát tvoří vedle Camerona o rok starší Ruben (Rubík), již dospělý bratr Steve, který právě začíná žít svůj vlastní život, sestra Sarah, dávající se do pořádku po těžkém rozchodu (vyličeném v *Rocích pod psa*), a samozřejmě jejich rodiče. Vinou pracovního úrazu právě nezaměstnaný otec a večně udřená,

ale nepoddajná matka, o které mladý Came ho-voří s neskrývaným respektem jako o „paní Wolfeové“ („Mám ji rád, protože se rve jako lev. Rve se líp než Rubík. Dokonce i on by to potvrdil. U ní to sice není otázka pěstí, ale krve v tom je spousta...“).

Zatímco v první knize této volné trilogie se autor soustředil na vylíčení každodenní existence svých hrdinů, její volné pokračování se točí kolem ústřední zápletky spjaté s náctiletými bratry Cameronem a Rubenem. Dvojici výrostků s bláznivými nápady a silným vzájemným pou-

**Prózy Markuse Zusaka spadají do kritiky nepříliš ceněného, přesto však potřebného proudu kvalitního mainstreamu, a jsou o to cennější, že přes své zacílení na mládež dokážou oslovit i dospělého čtenáře.**

tem (k němuž by se veřejně nikdy nepřiznali) vnese do nudného života nemalou porci vzrušení nabídka účasti v nelegálních boxerských zápasech, kterou se po krátké úvaze rozhodnou přijmout. „Konečně máme proč tu být. Máme důvod, proč vyrazit do ulic. Neflákáme se tam od ničeho k ničemu.“

Jejich tréninky a zápasy, byť jsou vylíčeny nadměrně realisticky a nepostrádají dramatické momenty, se však stávají teprve cestou k vlastnímu cíli, jímž se má stát poznání sebe sama, svého místa v rodině a na světě vůbec. Pokud vám to zní trochu pateticky (a čtenářům dalších Zusakových knih povědomě), takový už je zkrátka způsob psaní tohoto prozaika, který nikoliv neprávem bývá řazen k autorům literatury pro děti a mládež a v této kategorii se už dočkal řady ocenění. Ostatně hrdiny jeho děl jsou právě náctiletí mladíci a dívky, kteří v sobě objevují netušené kvality – odvalu, vůli, odolnost apod. – a stávají se dokladem toho, že kdokoliv z nás může život svůj i životy ostatních změnit k lepšímu („Prodereme se vším, co se nám postaví do cesty, budeme skučet a rvát se a kousat a ště-

kat na každého, kdo by nás měl dostat a utratit“).

Přes nastíněné poselství Zusakovy knihy není nutno se obávat přílišné didaktičnosti, byť nějaké to ponaučení čtenářům do dalšího života autor přibalil (třeba že vyhrávat nelze věčně, ale rvát se člověk může donekonečna). Svě stěžejní téma ale Markus Zusak dokázal i tentokrát zakomponovat do čtivého a poutavého vyprávění, v němž nechybí humor ani silné emoce. Oproti předešlé knize „wolfeovské“ minisérie tu sice chybí exkurze do hrdinových snů (namísto nich zakončují

jednotlivé kapitoly záznamy Camerono- vých a Rubenových nočních rozhovorů), zato celým textem prostupuje velmi plodná obrazná paralela mezi Wolfeovými a vlčí smečkou. A to jak v případě jednotlivých postav („Má oči jako zadupanej oheň, mokrej čenich, kterým větrí, a místo nehtů okousaný drápy. [...] Wolfe, vlk. Psisko skrz naskrz“), tak co se týče rodiny jako celku („Jsme vlci, což jsou divoký psi, a podle toho máme ve městě místo.

*Jsme malí a bydlíme v malých domech v malých uličkách“), nemluví o přítomnosti dalších příbuzných motivů (návštěva chrtích závodů, venčení sousedova psa).*

Prózy Markuse Zusaka spadají do kritiky nepříliš ceněného, přesto však potřebného proudu kvalitního mainstreamu a jsou o to cennější, že přes své zacílení na mládež dokážou oslovit i dospělého čtenáře. Přes nezaměnitelný rukopis a vytrvalou snahu vepsat mezi řádky jednoduché, avšak silné životní pravdy se autorovi dosud daří vyhýbat hrozbě stereotypu. Příběhy o mladých lidech a určené primárně jim prozrazují spisovatelovu hlubokou znalost mentality náctiletých i povědomí o komplikovanosti jejich vztahů s ostatními – sourozenci, rodiči apod. (ostatně sám autor má bratra a dvě sestry). Lze proto předpokládat, že v podobném duchu se ponese i další jeho chystaná kniha, s níž si autor dává vskutku načas (od vydání *Zlodějky knih* uplynulo již deset let). Rozhodně by však nebylo od věci zkrátit si čekání na ni četbou posledního dílu Zusakovy volné trilogie.



## Co nabízí projekt Obálkyknih.cz

**Projekt obálkyknih.cz asi netřeba dlouze představovat. Jejich služeb využívá většina knihoven v České republice. Tak snad jen krátce... Obálkyknih.cz se „narodily“ v roce 2008 v Moravské zemské knihovně (MZK) a v roce 2013 správu projektu převzala naše knihovna – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. Prvním cílem projektu bylo stát se centrálním repozitářem obrázků obálek knih určených pro integraci do katalogů knihoven.**

V posledních letech projekt prošel intenzivním vývojem, který umožnil rozšíření služeb – poskytování nejen obálek knih, ale také dalších prvků. V současnosti se jedná o:

- **obálky knih a periodik** – uložit obálku je však možno i u speciálních dokumentů – map, hudebnin, CD, DVD, ...
- **obsahy knih a periodik** – naskenované obsahy zpřístupněné v podobě PDF souborů,
- **fulltexty obsahů** – obsahy převedené na text pomocí technologie OCR a zpřístupněné pro indexaci knihovním systémem,
- **komentáře a hodnocení** – možnost stažení dostupných komentářů a zároveň i možnost exportu komentářů z jiných systémů na obálkyknih.cz a tím zpřístupnění ostatním knihovnám.

To všechno je dostupné v podobě jedné snadno použitelné služby pro automatizované knihovní systémy.

Několik čísel pro zajímavost:

- databáze aktuálně obsahuje cca **958 000 obálek** a **133 000 obsahů** českých a zahraničních publikací,
- hlavní servery jsou provozovány v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích (JVK), záložní server je umístěn v Moravské zemské knihovně v Brně,
- měsíčně hlavní server odbaví průměrně 55 milionů požadavků, cca 2 miliony denně, v průměru 20 dotazů za vteřinu,
- ve špičkách (9–15:00) odbavují servery 40–80 požadavků za vteřinu,

- denně je do databáze nově nahráno nebo je upraveno průměrně 250 dokumentů,
- denní přírůstek dat činí 3 GB, z nich se následně generují náhledy obálek v různých rozlišeních, PDF dokumenty s obsahy a rozpoznává se text pomocí OCR,
- 20 Mbit za vteřinu je datový tok ven ze serveru a na server, což představuje cca 85 % všech dat, která projdou internetovým připojením JVK.

Prvním zdrojem dat pro Obálkyknih.cz bylo stahování obálek od vydavatelů realizované na základě dohody sdružení SKIP s největšími vydavateli v ČR. V současnosti vydavatelé poskytují jen 1 % obálek. Největšími přispěvateli obálek jsou samy knihovny pomocí vlastního projektového programu (tzv. skenovacího klienta <http://www.obalkyknih.cz/obalkyknih-scanner/>), který byl uvolněn v září 2013. Skenovacího klienta používá v současnosti okolo 20 knihoven a na server poslaly již přes 240 000 obálek a obsahů (viz tab. 1). Zároveň je pro vkládání obálek dostupné webové rozhraní projektu (<http://www.obalkyknih.cz/upload>), které využívají individuální přispěvatelé.

V roce 2014 jsme na server importovali přes 55 000 obálek získaných z webového projektu *antikvariaty.cz*, pečlivě překontrolované studenty knihovnictví a pracovníky Ústřední knihovny FF MU. Vědecká knihovna v Olomouci zrušila svůj interní systém obálek a data byla taktéž importována na Obálkyknih.cz (cca 32 000 obálek). Pomocí vlastního rozhraní přispěla i 11 000 obálkami a obsahy Městská knihovna v Praze. Děkujeme všem zapojeným knihov-

nám za jejich práci a zve ostatní knihovny ke spolupráci na skenování vlastních fondů.

V JVK skenujeme všechny nově nakoupené dokumenty a postupně na server ukládáme i starší fond. Již třetím rokem například spolupracujeme s místní střední školou a jejich studenti k nám v rámci bezplatné praxe chodí skenovat knihy. Díky jejich práci jsme do projektu přispěli již přibližně 20 000 obálkami a obsahy.

Tab. 1: Největší přispěvatelé do projektu Obálkyknih.cz pomocí skenovacího klienta k 1. 5. 2015

Knihovna	sigla	počet obálek
Jihočeská vědecká knihovna	CBA001	45 285
Národní knihovna	ABA001	29 596
Vědecká knihovna v Olomouci	OLA001	25 599
Masarykova univerzita – Filozofická fakulta	BOD001	22 560
Slovanská knihovna	ABA004	17 057
Moravská zemská knihovna	BOA001	14 275
Teologická fakulta Jihočeské univerzity	CBD005	8 220
Knihovna Akademie věd ČR	ABA007	6 446
Jihočeská univerzita – Akademická knihovna	CBD007	6 138
Národní lékařská knihovna	ABA008	4 673
Krajská vědecká knihovna Liberec	LIA001	2 016
Vysoká škola ekonomická	ABA006	1 667
Středočeská vědecká knihovna v Kladně	KLG001	1 331
Univerzita Karlova v Praze – Fakulta sociálních věd	ABD103	1 095
Krajská knihovna Vysočiny, Havlíčkův Brod	HBG001	989
Masarykova univerzita – Fakulta informatiky, Brno	BOD018	942
Univerzita J. E. Purkyně – Pedagogická fakulta, Ústí nad Labem	ULD001	887
Krajská knihovna F. B. ve Zlíně	ZLG001	614
Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem	ULG001	572
Městská knihovna Tábor	TAG001	560
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	OSA001	469
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze	ABD001	313
Moravská galerie v Brně	BOE303	252

Rádi bychom touto cestou požádali všechny knihovny, aby si zkontrolovaly funkčnost synchronizace čísel ČNB se souborným katalogem ve svém knihovním systému. Obálkyknih.cz v současnosti obsahuje přes 250 000 obálek, které lze propojit v katalogu pouze s tímto identifikátorem. Skenováním starších fondů toto číslo prudce narůstá, a pokud jej nemáte v systému implementováno, o hodně přicházíte. Server aktuálně podporuje řadu identifikátorů: ISBN, ISSN, číslo ČNB, OCoLC, EAN, vlastní identifikátor.

## Co nového bylo v projektu vyvinuto v loňském roce?

### • Systém komentářů a hodnocení

Interně na stránkách projektu fungovalo vkládání komentářů již dříve. Nicméně teď je možné pro knihovní systémy stahovat hodnocení a komentáře přímo ze serveru k jednotlivým titulům. Pokud knihovna provozuje i vlastní systém komentářů a hodnocení, je možné data nahrát na server Obálkyknih.cz a zpřístupnit ostatním knihovnám. API rozhraní zvládá vytvoření, načtení, update komentářů a případně i jejich zpětné smazání (pokud jsou nevhodné). Každá knihovna může provozovat vlastní systém komentářů a hodnocení a náš server použít pouze jako zdroj dat. V JVK například mají právo ukládat hodnocení a komentáře pouze přihlášení uživatelé. Platí pravidlo, že jeden uživatel může přidat pouze jeden komentář ke konkrétnímu titulu. Do konce dne jej může upravovat. V noci je komentář odeslán na server Obálkyknih.cz a tím čtenář právo změny ztrácí. Samozřejmostí je možnost správce uložené příspěvky kontrolovat a v případě nevhodnosti skrýt v katalogu.

Na server Obálkyknih.cz se posílá s komentářem pouze název a sigla zdrojové knihovny. Žádná osobní data čtenáře.

Příklad komentáře na stránkách projektu: <http://www.obalkyknih.cz/view?isbn=9788072266357>

### • Odolnost proti výpadkům – failover

V JVK považujeme projekt Obálkyknih.cz za klíčovou službu a využíváme ji nejen v katalogu, ale i v našich dalších systémech. Služba

The screenshot shows a detailed view of a book record on the Obálkyknih.cz website. The record is for 'Mistrovství v Oracle' by Kevin Loney and Marlene Theriault. It includes fields for author, publisher (Computer Press, 2002), ISBN, and a user review. The review section shows a rating of 4 stars and a comment: 'dobrá kniha'. The interface includes navigation links like 'Do knihy', 'Trvalý odkaz', and 'Zobrazit komentář'. At the bottom, there are links for 'Mapa stránek', 'Přístupnost', and 'Soutomí'.

Hodnocení a komentáře v katalogu JVK

Failover zajišťuje její dostupnost v případě výpadku primárního serveru – jeden server je umístěn v JVK a druhý v MZK. Služba je řešena aplikačně: aplikace kontroluje dostupnost primárního serveru a v případě jeho výpadku přepne stahování ze záložního serveru. V JVK je test dostupnosti serveru součástí každého dotazu do katalogu položeného libovolným čtenářem. Pokud primární obálkový server neodpoví do deseti vteřin, je prohlášen za nedostupný a obálky se stahují se serveru záložního. Po jedné hodině se testuje dostupnost původního zdroje, a pokud je v pořádku, obálky se opět stahují z primárního serveru. Výpadek tak čtenáři takřka nezaznamenají.

Tuto službu lze nasadit v jakémkoliv systému. Zatím ji však využívá jen okolo 5 % knihoven. Pro zájemce je na stránkách projektu dostupná dokumentace a praktické příklady použití.

### • Obálky periodik a vícesvazkových děl

Ukládání obálek a obsahů periodik pomocí identifikátoru ISSN fungovalo již od počátku projektu Obálkyknih.cz. V databázi ale zůstala pouze poslední nahraná obálka a obsah. Záznamy se přemazávaly. Stejně tak i u vícesvazkových děl. Současné API serveru a skenovací klient umožňuje nahrát jednotlivé části monografie/číslo periodika pomocí parametrů:

- **part\_no** – číslo části v případě monografie (podpole 245n), číslo vydání v případě periodika,
- **part\_name** – název části v případě monografie (podpole 245p), nepoužívá se u periodika,
- **part\_year** – rok vydání periodika, nepoužívá se u monografie,
- **part\_volume** – ročník vydání periodika, nepoužívá se u monografie,
- **part\_note** – textová identifikace části monografie, nebo periodika pro knihovní systémy, které nemají odděleně uložený rok/ročník/číslo.

**OBALKY KNIH** Úvod Přidat obálku API a dokumentace O projektu

Zadejte ISBN... **Vyhledat**

Projekt ObalkyKnih.cz sdružuje různé zdroje informací o knížkách do jedné, snadno použitelné webové služby. Naše databáze v tuto chvíli obsahuje **958361 obálek a 133129 obsahů** českých a zahraničních publikací. Naše API využívá většina knihoven v ČR.

E-mailová adresa  
Heslo  
Přihlásit »  
Registrovat » Zapomenuté heslo?

Správce projektu je [Moravská zemská knihovna a Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích](#).

## 100+1 zahraniční zajímavost



Obr.1: Nejaktuálnější obálka tohoto souborného záznamu detail



Obr.2: Vlastní obálka tohoto souborného záznamu

Rok: 2015  
ISBN: 9770322962003  
NKP-CNB: cnb000357052

### Části díla

Rok: 2015 / Číslo: 3

Rok: 2015 / Číslo: 2

Rok: 2015 / Číslo: 1

Rok: 2014 / Ročník: 51 / Číslo: kniha\_rekordu\_2014

Rok: 2014 / Ročník: 51 / Číslo: koreni\_2014

Rok: 2014 / Ročník: 51 / Číslo: nezname\_pribehy\_slavnych

Rok: 2014 / Ročník: 51 / Číslo: obrazova\_kronika\_2014

Rok: 2013 / Ročník: 50 / Číslo: otazniky\_historie

Rok: 2014 / Ročník: 51 / Číslo: nerozlustene\_zahady\_20\_stoleti

Rok: 2014 / Ročník: 51 / Číslo: 20

[Zobrazit více záznamů](#)

[Seřadit podle data skenování](#) | [Seřadit podle aktuálnosti](#)

**Napište na knížku první čtenářskou recenzi!**

Ohlásit chybnou obálku

Od:   
(172.30.146...)



Periodikum 100+1 na stránkách projektu



Obr.3: Nejaktuálnější obsah tohoto souborného záznamu detail



Obr.4: Vlastní obsah tohoto souborného záznamu

Příklad zobrazení na stránkách projektu  
— periodikum: 100+1 – <http://www.obalkyknih.cz/view?isbn=0322-9629>  
— vicesvazkové dílo: Ottův slovník naučný nové doby – <http://obalkyknih.cz/view?nbn=cnb000602512>

### • Fulltextové prohledávání obsahů dokumentů

Velký dosah pro čtenáře bude mít poslední novinka projektu. V případě titulů, u kterých bylo provedeno naskenování obsahu, poskytují Obalkyknih.cz knihovním systémům obsah převedený pomocí OCR do textu. V JVK se full-



Ukázka ze skenovacího klienta projektu

text stahuje společně s obálkami. Indexuje se lokálně do SOLR databáze a je zpřístupněn ve vyhledávání v katalogu pro čtenáře. K indexaci je použit tzv. stemming – snaží se indexovat základní tvar slova: například při zadání slov *tónovaná malba, tónované malby, tónování malby* najde to samé. Čtenář, který hledá pojem *Jan Žižka*, mohl dříve hledat pouze v názvu či popisu knihy. S touto funkcionalitou vyhledá i knihu *České země v letech 1378–1437*, která obsahuje kapitolu o Žižkovi, případně článek v historickém časopisu. V současnosti v JVK pracujeme na těsnějším zapojení do vyhledávání, aby bylo našim čtenářům maximálně dostupné.

### Co plánujeme v roce 2015

V letošním roce chceme obohatit funkcionalitu Obalkyknih.cz o několik nových funkcí:

- obohatit záznamy autorit v knihovních katalozích o obrazové a jiné materiály, například fotografie osob, GPS souřadnice míst, www odkazy, ...
- podpora obálek zvukových dokumentů a hudebnin včetně návrhu jednotné identifikace zvukových dokumentů (MC, CD, LP) a hudebnin, naimportujeme i přibližně 15 000

obálek zvukových dokumentů získaných od vydavatelství Supraphon,

- automatizované sklizení obsahů a obálek ze systému Kramerius včetně obohacování datového modelu obalkyknih.cz o URL na fulltext titulu v systému Kramerius navázaný na siglu knihovny (pro možný výběr zdroje), funkce umožní vytěžování dokumentů pořízených v rámci projektu NDK a projektů krajských digitalizací,
- automatická deduplikace záznamů podle identifikátorů – aby nedocházelo k ukládání shodných titulů získaných z různých zdrojů do více rozdílných záznamů, dotazy knihovních systémů budou přesnější,
- převzetí komentářů z jiných systémů nebo sklizení dalších zdrojů dat (podle individuálních dohod s provozovateli).

**Odkazy na projekt, technická dokumentace:** <http://www.obalkyknih.cz>, <https://github.com/cbvk/obalkyknih/wiki>. Dotazy a připomínky prosím pošlete na mail [info@obalkyknih.cz](mailto:info@obalkyknih.cz). Děkujeme všem spolupracujícím knihovnám a institucím a těšíme se na další knihovny. Výsledky práce využijí všichni.

**JIŘÍ NECHVÁTAL** [nechvatal@cbvk.cz](mailto:nechvatal@cbvk.cz)

## Píšeme recepty

**Psát si záznamy o přečteném, vypisovat si a sdílet postřehy z četby, zhodnotit knihu – to vše zní přirozeně a pochopitelně jen do chvíle, kdy vyřkneme strašlivou formuli „čtenářský deník“. Přitom v jiných oblastech, třeba kulinařských, neváháme ani chvíli. Obklopujeme se kuchařkami, opisujeme si recepty, poznamenáváme si, jak co komu chutnalo, a hlavně si nic ze svých postřehů nenecháváme pro sebe. Vaříme a sdílíme, hodnotíme a doporučujeme. Internet povýšil toto síťování zájmů na pavučinu rozpínající se napříč městy a kontinenty. Knihovníci nemusejí být nutně pavouky, stačí, když svým čtenářům hodí lano a ukážou, kudy se mezi podobně naladěné čtenáře šplhá.**



Foto Hanina Veselá

Do knihoven, na rozdíl od škol, přicházejí čtenáři dobrovolně. Navíc přicházejí za knihou. Proč bychom tedy měli upnout síly k něčemu tak nenáviděnému, jako jsou zápisy o přečtených knihách? Jenže knihovnické workshopy by neměly posilovat jen vazbu ke čtení, tedy vychovávat ke čtenářství, měly by sledovat i rozvíjení čtenářské

### Co se snědlo u sousedů

Pro knihovníky není žádným tajemstvím, že čtenáři zvědavě nahlíží do právě vrácených knížek. Vždyť je to první doporučení: Knihu si už někdo vybral, měl ji doma a pravděpodobně ji i četl. V běžném životě se tato doporučení odehrávají při návštěvě kadeřnice, cestě vlakem, při posezení s přáteli. Ve virtuálním prostoru tuto službu poskytují knižní portály typu Goodreads, Databáze knih nebo Česká bibliografická databáze. Tyto databáze uživatelům nabízejí možnost nejen sdílet, co četli, ale též hodnotit a komentovat. A dokonce evidovat, co má uživatel teprve v plánu číst.

### Jak mi chutnalo

Zapsat si, co jsme četli a jak se nám to líbilo, je pro čtenáře činnost naprosto pochopitelná. Sama si z dětství pamatuji, jak mě k pečlivým záznamům o knihách motivovalo každoroční prázdninové putování po slovenských horách, při kterém jsme si s dětmi ze spřátelených rodin vyprávěli, co jsme za uplynulý rok zajímavého přečetli. Internet však zamíchal kartami. Nemusíme čekat dvanáct měsíců, než se sejdeme o dovolené, díky sociálním sítím jsme s podobně naladěnými lidmi v kontaktu bez ohledu na vzdálenost. Mnoho skupin třeba na Facebooku sdružuje čtenáře, ať



Čtenářský klub Hlavečnick

gramotnosti, která je klíčem ke vzdělávání a orientaci v informacích. A schopnost zformulovat názor na knihu, zhodnotit ji, charakterizovat, doporučit a vybrat si další patří mezi důležité dovednosti. Koneckonců sdílení zážitků ze čtení je přirozenou potřebou čtenářů. Zajímá nás, co se líbí ostatním čtenářům, co čtou, co si o knihách myslí.

už příznivce žánrové literatury, nebo milovníky knih obecně. Sdílejí čtenářské zážitky, doporučují si co číst, podporují se v četbě, informují se o literárním dění a novinkách.

### Trošku se rozepsat

Mluvit o jídle a mluvit o knihách v běžném životě velké rozdíly nevykazuje. Chceme se podělit o silný zážitek a při první příležitosti, kdy nám je ochoten někdo naslouchat, to uděláme. Jednosměrná komunikace moc možná není a jedince, kteří si povídají pro sebe, nikdo vážně nebere. Ovšem zveřejňování zápisků je dnes snazší než dřív. Deník je privátní. Publikování textů o přečtených knihách vyžaduje nejen osobní zaujetí, ale



Čtenářský klub v Kolíně

také velkou dávkou profesionality. A v tomto meziprostoru mezi osobním deníkem a novinářskými články se usídlily blogy, osobní stránky, amatérské a fanouškovské kulturní blogy. Čtenost je sice důležitým ukazatelem, ale ne zásadním. Puzení svěřit se se svými dojmy z knihy je mnohem silnější. Toho ostatně využívají nakladatelé a knihkupci, kteří čtenáře vyzývají a podporují, aby se na internetových stránkách podělili o své názory na knihy.

### Není deník jako deník

Pokud náctiletí dnes zveřejňují své výpisky a postřehy z knih na svých blozích a zároveň se zuby nehty brání věnovat svůj čas a úsilí psaní čtenářského deníku do hodin literatury, nebude chyba v samotném psaní o knihách. Není mým záměrem zde vést učitele, koneckonců osvětlení češtinářů již dávno zjistili, že to jde. Změnu postoje u žáků a studentů nastartuje jiný výběr literatury, kterou mají číst a o které mají psát, ale také změna metod. Čtenáři si mohou psát navzájem dopisy o tom, co přečetli. Dopis může být určený i spiso-

vateli nebo literární postavě. Jsou motivováni vypisovat si věty, které je v knize zaujaly, a navzájem je komentovat nebo reagovat na konkrétní otázky o knize. Velkou inspirací pro pedagogy, ale i knihovníky jsou školní čtenářské kluby, čtenářské dílny a literární dílny.

Neosvětlení učitelé se musí smířit s tím, že většina jejich svěřenců vyřeší problém čtenářského deníku tím, že hotový text stáhne z internetu.

### JAK SI POVÍDAT O KNIŽKÁCH S PŘEDŠKOLÁKY

- © Vyzvěme děti, ať ohodnotí, jak se jim kniha líbila, pomoci škály obrázků, barev nebo symbolů.
- © Vytvořte s nimi jednoduché záložky, které mohou do knih po přečtení a vrácení vkládat, a tím knihu ostatním čtenářům doporučit.
- © Podporujte je v zamyšlení, komu z kamarádů by se mohla líbit stejná knížka, komu by vybrali jinou a proč.
- © Dovolte jim v knihovně vystavit knihy, které společně vybrali jako nejzajímavější.
- © Ptejme se, zda se podle obálky dá poznat, o čem kniha bude a komu je určena.
- © Při předčítání zastavujme, ptejme se dětí, co se stalo a co asi bude následovat.
- © Popisujme společně knihu. Nechme děti zodpovídat jednoduché otázky směřující k ději, postavám či ilustracím, k tomu, zda je příběh veselý, nebo smutný apod.

### MLADŠÍ ŠKOLÁCI ZAPISUJÍ POSTŘEHY Z KNIH

- ◆ Vyrábějme kartičky do knih, na které holky a kluci po přečtení napíší vzkaz pro další čtenáře.
- ◆ Vyhláškujme hitparády knih, ve kterých hlasují čtenáři, a knihy propagujme. Podmíňme hlasování napsáním krátkého zdůvodnění a hlasy potom slosujeme. Na výherce může čekat knížka.
- ◆ Vytvářejme ke knížkám jednoduché pracovní listy, které dětem pomohou rozlišit v příběhu začátek a konec, pojmenovat zápletku nebo určit postavy a to vše do předpřipravených polí zapsat.

◆ Nechme čtenáře nejprve ústně porovnávat, co dělala postava v knížce a co by dělali oni, a potom srovnání zapisovat.

◆ Podporujeme čtenáře, ať z knih vypisují věty, které je zaujaly, a ty vystavme na nástěnce citátů.

Čtenářský projekt Knihožrout – akce o knihách pro školáky (seznámení s hororem), setkávání v knihovnách



### STARŠÍ ŠKOLÁCI SE ROZEPISUJÍ O KNIHÁCH

☒ Zřídíme v knihovně poštovní schránku na dopisy o knihách, které mohou být adresovány literárním postavám nebo autorům.

☒ Zavedeme knižní vzkazovník, který bude upozorňovat na zajímavé knihy z knihovny. Předpřipravme formu, aby byl co nejsnazší – tedy třeba kterou knihu doporučuji a proč.

☒ Učme čtenáře orientovat se v tiráži, seznamujeme je s tím, kdo všechno se na knize podílí, a učme je ohodnotit knihu z pohledu různých profesí – jak je kniha napsána, přeložena, ilustrována, graficky a typograficky upravena apod.

☒ Vybídněte je, aby navzájem písemně reagovali na vypsání postřehy z knih. Strukturujte písemné reakce na knihy: Na co se chci zeptat hlavního hrdiny? Jak bych příběh zakončil?

☒ Zakládáme čtenářské kluby, protože v tomto věku se děti mohou od čtení odvracet a úroveň čtenářské dovednosti může klesat. Vytvoříme jim tedy přátelské prostředí, ve kterém mohou osobně reagovat na přečtený text a sdílet své čtenářské zážitky s ostatními.

☒ Vyhlášte knižní výzvy!

### STŘEDOŠKOLÁCI A DOSPĚLÍ ČTENÁŘI SE V PSANÍ O KNIHÁCH PROFESIONALIZUJÍ

☉ Seznamujeme středoškoláky se čtenářskými a literárními portály, učme je odlišovat vlastní tvůrčí psaní od psaní o tvorbě druhých.

☉ Diskutujeme se čtenáři o knižních recenzích, porovnávejme různé způsoby, jak psát o knihách, hodnotit je, přiblížit čtenářům.

☉ Pomozme jim zprostředkovat kontakt s knižními weby a nakladatelstvími, která poskytují i amatérským recenzentům recenzní výtisk výměnou za uveřejněné články.

☉ Vyzývejme je k hodnocení knih nejen na čtenářských portálech. Zapojme je do výběru knih pro knihovnu a následně do psaní postřehů o knižních novinkách i starších titulech na webové stránky či facebook knihovny.

☉ Uspořádejme čtenářská setkání, motivujme je bavit se o knihách nejen virtuálně, ale i naživo. Zvěme spisovatele, překladatele i literární znalce, kteří přiblíží, jak se píše o literatuře.



Workshop s Klárou Smolíkovou na Trpasliconu, setkání čtenářů a milovníků fantastiky, kteří se rok co rok sjíždějí z celé republiky, ale i Slovenska, aby sdíleli zážitky, povídalek si o recenzích, pohráli si, zasoutěžili si v knižních a filmových kvízech.

Foto archiv autorky

Podchytit předčtenáře a začínající čtenáře, motivovat je ke čtení a využívání služeb knihoven, je úkolem uchopitelnějším než pracovat se staršími žáky a studenty nebo než zaujmout čtenáře dospělé. Slychávám od knihovníků, že si nejsou jisti, zda by starší čtenáři přišli do knihovny za jiným účelem než si vypůjčit či vrátit knihu.

Nezapomnělo se tedy v začátcích systematické práce se čtenáři na to, že čtenářský zážitek

chce být sdílen, že čtení je i hodnocení, že s přečtenými tituly roste kritický úsudek a schopnost ho vyjádřit?

Často kritizované vysedávání u počítače kupodivu nemá tak negativní vliv na čtenářství, jak by se mohlo na první pohled zdát. Internet navíc poskytuje podporu čtenářům, kteří se cítí ve svém žánru či obecně ve čtenářské zálibě osamoceni.

Knižní společenství se ve virtuálním prostoru rodí, rostou a některá opět zanikají, ale vždy mají kulmináčnickou fázi, kdy se jejich členové chtějí scházet, intenzivně se ke knihám vyjadřují, navazují kontakty s autory a nakladatelstvími. Bylo by skvělé, kdyby jim oporou a útočištěm byly právě knihovny.

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

klara.smolikova@tiscali.cz

JAK NA TO

MILAN VILÍMEK JIHLAVSKÝ eknihy.ebook@gmail.com

## E-knihy prakticky

### Tvorba e-knihy: úprava podkladů

3

Tematiku tvorby e-knihy jsme rozdělili na dvě části. V prvním článku si ukážeme, jak upravit podklady, aby byly vhodné pro e-knihu. Budeme upravovat texty, tabulky, obrázky, grafy a vzorce. V druhém příspěvku, který bude následovat v dalším čísle Čtenáře, z těchto podkladů vytvoříme e-knihu a provedeme její validaci. Tím bude náš seriál o e-knihách z praktického hlediska také zakončen. Jako třešničku na dortu nabídneme ale na úplný závěr ještě „typografické nešvary“, kterým byste se měli rozhodně vyhnout.

### Instrukce pro sazbu

Kromě podkladů potřebujeme i plán, podle kterého e-knihu vytvoříme. V tomto plánu je nejdůležitější určit, jak bude text členěn do kapitol a jaké zvýrazňovací prvky budou použity pro jeho zpřehlednění. Určíme, které názvy kapitol se objeví v obsahu. Budou-li v e-knize hypertextové odkazy, prověříme jejich aktuálnost a odhadneme, zda je daný hypertextový odkaz dočasný, nebo trvalý. Dočasné odkazy nemá cenu dělat aktivní, protože po čase stejně nebudou fungovat. Rovněž navrhneme nebo převezmeme obálku knihy. K e-knize přidáme i metadata.

### Obálka

Budeme-li vytvářet obálku pouze pro e-knihu, mějme na paměti, že tato obálka má svoje specifiky. Obálka e-knihy totiž bývá prezentována v e-shopech nebo různých přehledech jen jako náhled. Počítejme, že málokdy bude tento náhled větší než 240 × 360 pixelů (spíš menší). Proto by texty, které obsahují název knihy a autora, měly

být napsány tak velkým písmem, aby byly čitelné i v tomto zmenšení.

### Metadata

Metadata jsou textové informace v e-knize, které se čtenáři běžně nezobrazují, ale využívají je různé katalogizační programy. Mezi hlavní metadata patří název knihy, autoři, nakladatel, copyright, ISBN, kategorie knihy – beletrie, učebnice, cestopis, ... (můžete vybrat i víc kategorií) a anotace. Kromě těchto hlavních údajů můžeme nepovinně vyplnit desítky dalších, např. odkaz na e-knihu na webu, překladatele, fotografa apod.

Anotace v e-knize by měla být v jednom odstavci a dlouhá dvě až čtyři věty, maximálně 282 znaků včetně mezer, protože ve formátu MOBI Amazon se v současnosti více nezobrazí. V EPUB může být anotace delší. Reklamní hesla tam nedávejte. Shrňte stručně, o čem kniha je, aby si na ni čtenář při prohlížení katalogu e-knih vzpomněl.

Pro marketing e-knihy vytvořte jinou anotaci, ve které se nemusíte nijak omezovat. Po jejím



přečtení by čtenář měl mít chuť si knihu koupit. Tuto anotaci použijte do e-shopů a do tištěných katalogů.

## Texty

Texty se nám mohou sejít v různých formátech: WORD (přípony DOC, DOCX, RTF, ...), OpenOffice, OpenDocument (ODF a podobné OD?), Adobe Acrobat (PDF), textový soubor (TXT), texty z internetu (HTML, HTMLX, XML, ...) a jiné, dnes už „exotické“... Doporučuji všechny texty převést do WORDu a s tím dále pracovat.

### • Převod PDF do WORDu

Pro převod existuje mnoho programů, některé jsou i zdarma. Nejlepšího výsledku dosáhnete s Adobe Acrobat Pro, ale pouze tehdy, je-li text jednoduchý, bez složitého formátování (není sloupcová sazba, tabulky, ...) a je-li správně vytvořen, což bývá málokdy. V každém případě doporučuji po převodu provést optickou kontrolu, protože některé odstavce v textu jsou rozdělené tam, kde být nemají, a některé zůstanou nerozdělené, i když mají být.

### • Formátování textu ve WORDu

Zásady sazby textu probírat nebudu, protože o tom by se dalo napsat několik knih. Uvedu ale jeden aspekt, který je vhodné při tvorbě e-knih respektovat, a to je lokální a globální formátování.

— **Lokální formátování** používá většina pisatelů a spočívá v tom, že chceme-li části textu zvýraznit např. kurzívou, vybereme příslušný text a klikneme na ikonku, která převede text na kurzívu.

— **Globální formátování** je složitější, ale má svoje výhody. Nejdříve musíme nadefinovat styl, který nazveme např. *zvýrazňování*. U často používaných stylů je dobré nadefinovat vlastní klávesovou zkratku nebo ikonku pro rychlejší aplikaci stylu. Nyní opět vybereme zvýrazňovaný text a místo kurzívy přiřadíme příslušný styl. Tak to uděláme v celém dokumentu. Když pak zpracováváme celý text a chceme místo zvýraznění kurzívou použít tučné písmo, změníme pouze definici stylu a máme hotovo. Kdybychom používali lokální formátování, musíme vyhledat všechny výskyty kurzívy a změnit je na tučný font.

Styly můžeme přidávat znakům i odstavcům. To je výhodné při automatické tvorbě obsahu. Hlavní nadpisy si označíme stylem *Nadpis 1* a pod-

nadpisy stylem *Podnadpis 1* a třeba ještě *Podnadpis 2*. Při definici obsahu určíme, aby se v něm zobrazily odstavce, které mají styl *Nadpis 1* a *Podnadpis 1*. Pak již vytvoříme obsah jedním kliknutím. Při přestránkování textu se obsah změní automaticky.

## Tabulky

Tabulky jsou v e-knihách podporovány, ale je s nimi potíž. Nepoužívejte vnořené tabulky a můžete-li se tabulkám vyhnout, formátujte text jinak. Nepoužívejte tabulku například proto, že chcete orámovat nebo podbarvit text. Toho se dá dosáhnout jinak a elegantněji.

V doporučeních pro tabulky se uvádí, že **nesmíte** nastavovat šířku sloupce. Čtečka sama rozhodne, jak bude sloupec široký – závisí to i na okolních sloupcích. Běžně se stává to, že pokračuje-li tabulka na další stránce, jsou sloupce jinak široké. Také se stává, že např. vzorec  $H_2O$  se rozdělí za  $H$  a  $2O$  je na dalším řádku.

Čteme-li e-knihu na úzkém displeji, mnohdy se zobrazí menší počet sloupců a ostatní jsou „za rohem“. Podle mých zkušeností se správně zobrazí tabulky, které mají maximálně tři sloupce.

## Obrázky

E-knihy podporují obrázky ve formátu GIF, JPG (JPEG) a PNG.

### • GIF

Starší formát, který se v současnosti pro obrázky již moc nepoužívá. Podporuje totiž pouze 256 barev místo 24 milionů, což je dnes standardem. Formát GIF ale podporuje animace, a proto ho naleznete i dnes. GIF můžete použít pro čárovou grafiku a pérovky. Tam nabízí nejlepší výsledky.

### • JPG

Nejrozšířenější formát, který používá ztrátovou kompresi pro zmenšení datové velikosti.

Je vhodný pro fotografie a barevné přechody. Použijeme-li ho na čárovou grafiku nebo např. na snímky obrazovky, můžeme na hranách, kde se skokem mění barva, pozorovat tzv. jpeg-artefakty. Přechody hran pak nejsou ostré, ale nepravdělně rozmířené. I při přechodu barev černá-bílá se mohou v okolí vyskytnout barevné skvrnky. Efekt je tím silnější, čím větší kompresi použijeme. Při nulové kompresi toto nenastává, ale obrázek je pak hodně velký.

### • PNG

Novější formát, který také používá kompresi, ale neztrátovou. Dokáže dobře zobrazit fotografie i čárovou grafiku, včetně snímků obrazovky. Tento formát tedy může nahradit GIF i JPG, ale je-li motivem obrázku fotografie, bude PNG vždy větší než JPG.

### Jaký formát tedy použít pro obrázky v e-knihách?

Pro čárovou grafiku, pérovky a snímky obrazovky použijte PNG. Pro fotografie použijte JPG. Je-li na snímku obrazovky i fotografie, použijte PNG. Pouze v případě, že vám velmi záleží na datové velikosti obrázku, experimentujte i s různým nastavením JPG, případně GIF. Je to

ale pracné a úspora není tak velká. Doporučuji to spíše odborníkům.

## Grafy

Grafy nejsou v e-knihách nijak podporovány, a proto je převedte na obrázky a uložte do PNG nebo GIF.

## Vzorce

Jednoduché vzorce lze vysázat přímo v textu ( $a^2 = b^2 + c^2$ ). Složitější vzorce se zlomkovou čarou lze vysázat pomocí tabulek, ale je to velmi pracné a výsledek není zaručen ve všech čtečkách. Nejsložitější vzorce je nejlepší převést na obrázky a uložit do PNG nebo GIF.

*Dokončení příště*

# V kráteru po knihovně

*BUM! Hromová rána otřese dvorkem před knihovnou a do shromážděného davu udeří žhavá tlaková vlna.*

*Tak a je to tady! bleskne mi hlavou, ještě než se instinktivně přikrčím. Máme po knihovně! Ale vezmeme to popořádě...*



Rozhlížím se po čerstvě instalaci výstavy *Čeští vědci a jejich vynálezy*. Pestrobarevné plakáty Akademie věd přibližují zábavnou formou největší české mozkovny. Komiksové podobenky vědátorů se šklebí nad kádinkami, šplhají po bleskosvodu, případně šermují injekcemi. To se bude líbit. Ale přeče jen, chtělo by to ještě něčím oživit! Sedám k e-mailu a dohledávám si adresu Vysoké školy báňské. A to byl začátek konce.

**Vítkovická pobočka Knihovny města Ostravy** uspořádala ve spolupráci s VŠB už několik povedených akcí. Mezi regály se tu proháněl humanoidní robot Advee, středoškoláci skládali z lego kostek a programovatelných komponent své vlastní miniroboty, ale teď by to chtělo něco jiného. VŠB se vyfasila s Kabaretem vědy a techniky: řada zábavných pokusů, show, výbuchy a zapojení publika. Zkrátka něco, po

čem místní střední školy musí nadšeně sáhnout. A taky že ano. Ve středu 17. června se v knihovně tísni přes 80 žáků z místních průmyslovek a i jinak otrlí pubertáci nadšeně tleskají, když studenti VŠB přednášejí o zákonech termodynamiky. Samozřejmě přednášejí za asistence plamenů hořících na holé dlani nebo obřích fukarů, s jejichž pomocí žonglují v povětří plážovými míči. Jen k Van de Graaffovu generátoru se nikomu nechce, a tak vše zbylo na nebohém knihovníkovi. Obří chromová koule srší blesky a sáhnout na ni by mohl leda blázen. Nebo jedna z přednášejících. Beru ji za ruku a napětí mezi námi je vskutku elektrizující. Aby to ostatním nebylo líto, posílám výboj nejbližšímu nešťastníkovi a teď už si třeme ohořelé dlaně všichni tři.

Další část představení se odehrává na plácku před knihovnou. Sice je větrno, ale zas ne tolik,



Foto archiv knihovny

- 1 Van de Graaffův generátor
- 2 Odpálení rakety z PET lahve
- 3 Robotičtí kamarádi

už asi tušíte, že knihovna to navzdory katastrofickému úvodu tentokrát ještě přežila.

Poslední část programu byla věnována kybernetice a také náborové činnosti VŠB. Škola pořádá celou řadu zájmových kroužků pro žáky základních, středních i vysokých škol, kde se mládež věnuje programování, elektronice a třeba i stavbě vlastních robotů. Kroužky jsou vesměs zaměřeny velmi prakticky a řada nápadů, na kterých mladí pracují, posléze směřuje do praxe.

Že se přednášející trefili do vkusu středoškoláků, bylo znát i podle toho, že po ukončení programu se kluci i holky ještě dlouhé desítky minut tísnilí kolem výstavy interaktivních robotů a listovali brožurkami studijního oddělení. Na novou generaci chemiků, programátorů i strojařů je i s pomocí knihovny úspěšně zaděláno.

PETR SCHINK

aby nás to odradilo od trochu té explozivní zábavy. Tři nevinně vyhlížející nafukovací balonky naplněné různými plyny postupně praskají pod plamenem svíčky. Když si přednášející na ten poslední začal svíčku přidělavat na dlouhý klacek, asi mě to mělo varovat. Vzápětí zjišťujeme to, co už si na vlastní kůži ověřili cestující vzducholodi Hindenburg, a sice že vodík je opravdu velmi hořlavý. Balonek praská s pekelným rachotem a ta troška plynu spoutaná tenkou gumou zavane tak mocně, až slečnám vlají sukně. Následuje zasloužený potlesk a vy

## DO ČÍSLA PŘÍSPĚLI

**Mgr. Monika Kratochvílová** – Moravská zemská knihovna, Brno **MgA. Bc. Petr Nagy** – literární kritik; Národní knihovna ČR **Ing. Jiří Nechvátal** – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích **Mgr. Jana Rumanová** – Národní knihovna ČR **Mgr. Nina Seyčková** – Národní knihovna ČR **Mgr. Petr Schink** – Knihovna města Ostravy **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka, Praha **Jiřina Soukupová** – Knihovna Jana Drdy Příbram **Mgr. Marcela Strouhalová** – Národní knihovna ČR **Filip Šír, DiS.** – Moravská zemská knihovna Brno **Ing. Milan Vilímek Jihlavský** – www.eknihy-ebook.cz

## CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Co je a není kreativní knihovna?
- Knihovnické strategie a koncepce ze zahraničí
- Kdo jsou noví informační profesionálové?
- Prostory pro mládež v knihovnách – inspirace není nikdy dost a další příspěvky

## INSPIRACE Z KNIHOVEN

# Celé Česko čte dětem v režii Městské knihovny Kyjov



Během měsíce června uspořádala Městská knihovna Kyjov v rámci celostátní kampaně na podporu čtenářské gramotnosti dětí a mládeže *Celé Česko čte dětem*. Jejich realizace proběhla za podpory města Kyjova a v rámci poskytnuté dotace Ministerstva kultury – Knihovna 21. století. Záštitu nad ní převzal starosta města.



Foto archiv knihovny

Hned dvě akce zaměřené na čtenářství pak proběhly 10. června 2015. První se uskutečnila v dopoledních hodinách pro děti základních škol. Brněnská spisovatelka Markéta Harasimová podpořila společně se zástupci města čtenářskou gramotnost dětí čtením ukázek různorodých textů, aby dětem pomohla osvojit si proces čtení, jeho jednotlivé fáze a správné porozumění textu. Od čtyř hodin následovalo komponované odpoledne: čtení pro veřejnost. Autorské čtení Markéty Harasimové z její nově vydané knihy *Sametová kůže* oslovilo nejen ženské publikum. Velký ohlas u návštěvníků měla také autorská poezie vydaná pod názvem *Křídla i okovy* strážnické básnířky Marie Jarošové. Hudebního doprovodu k přednesu působivých veršů se skvěle ujala skupina FLOCK. Po celý den byl k dispozici také jarmareční stánek, kde byly k volnému rozebrání různorodé knižní tituly.

Pátý ročník celostátní kampaně byl zahájen 2. června 2015 v Centru sociálních služeb Kyjov. Setkání se seniory v rámci podpory čtenářství u dětí a mládeže proběhlo tentokrát netradičním způsobem. Četli nejen senioři dětem, jak už je v této kampani zvykem, ale také děti seniorům, a to nově pasovaní prvňáčci na čtenáře knihovny ze ZŠ J. A. Komenského Kyjov. Následovala беседа s mladým a nadějným autorem dětské literatury Janem Opatřilem, který představil svou literární činnost a především nově vydanou knihu příběhů kapříka Metlíka.

Druhé čtení se uskutečnilo následující den v areálu Informačního centra a tentokrát bylo určeno dětem z mateřských škol. Děti se zapořly do vyprávění o rybách a jejich příbězích spisovatele Jana Opatřila a do dalších čtených příběhů rozvíjejících jejich fantazii. Závěr akce využily k výtvarnému tvoření: malovaly na kartony podle předloh malíře Petra Přikryla, jenž svým výtvarným uměním vyzdobil pavilony zoologické zahrady v Hodoníně.

Završení celostátní kampaně *Celé Česko čte dětem* v kyjovském provedení proběhlo 18. června v prostorách pobočky knihovny v Bohuslavicích, tentokrát pro bohuslavické děti. Spisovatel Jan Sviták představil svou literární činnost včetně knihy *Čertovo kopyto*, která je plná tajemných a napínavých příběhů. Nechybělo ani kulturní vystoupení v podání Petra Moudrého, který obohatil program písněmi z loutkových pohádek. Toto příjenné setkání bylo završeno soutěžemi a pohybovými aktivitami.

Všechny uspořádané akce na podporu čtenářských dovedností dětí a mládeže byly doplněny kulturními vstupy v podání dětí ZUŠ Kyjov a Aerobicu Nely Kostihové.

Tyto kulturní, výchovné a vzdělávací programy stojí hodně času a je třeba velké driny a trpělivosti k jejich realizaci, ale nadšení a radost čtenářů, jejich rozzářené oči a povzbudivá slova nás utvrzují v tom, že tato cesta je možná náročná, ale správná.

MARIE JEŽKOVÁ

# Virtuální národní fonotéka aneb Starý zvuk nerezaví

Někteří z nás si pamatují dobu, kdy jsme prvně objevili kouzlo gramofonových desek. Točící se černý kotouč a z něho rozléhající se zvuk pohádek Jana Wericha či starých nahrávek z první republiky. Nebo magnetofonové pásky a hodiny při poslechu Marty Kubišové či Golden Kids. Pamatujete jistě i dobu, kdy přišel walkman, kazety a jejich přetáčení na obyčejné tužce. Kompaktní disky, minidisky nebo DVD...

Všechny tyto zvukové nosiče, a nejen tyto, se za dobu více než 120 let objevovaly v různých institucích: od knihoven, muzeí, archivů až po soukromé sbírky. Bohužel, toto kulturní dědictví celého 20. století je mimo zájem většiny institucí, které ho vlastní. Proto jsme se v Moravské zemské knihovně rozhodli, že tuto problematiku spojenou se zvukovými dokumenty začneme koncepčně řešit.

Portál *Virtuální národní fonotéka* je jediným portálem řešícím a prezentujícím zvukové dokumenty, které se nacházejí nejen v institucích České republiky. Na jednom místě se dozvíte, co, kdy, kde komerčně vyšlo, a dokážete vyhledat unikátní nahrávky od prvně vydané české nahrávky z roku 1901 až po současnost. Víme, která instituce dokument fyzicky vlastní a zároveň uchovává, a především umožňujeme dohledat možnosti jeho půjčení, přehrání či zakoupení.

O co nám tedy jde? Víte o někom, kdo vlastní sbírku zvukových dokumentů? Fonoválečky, šelakové desky, magnetofonové pásky, vinyly, kazety, prostě cokoli, co má spojitost se zvukem zachyceným na různých nosičích? Má vaše knihovna v katalogu nějaké CD či vinyly, ba dokonce ještě starší nosiče? Připojte se i vy! Záleží jen na vás, zda bude toto kulturní dědictví zachycené a uchované pro budoucí generace.

Vše o projektu a kontakty naleznete na [projekt.narodnifonoteka.cz](http://projekt.narodnifonoteka.cz) nebo napište na e-mail [filip.sir@mzk.cz](mailto:filip.sir@mzk.cz).

**FILIP ŠÍR** *Virtuální národní fonotéka, Moravská zemská knihovna v Brně*

The screenshot shows the website interface for 'Virtuální národní fonotéka'. At the top, there is a search bar with the text 'Hledat' and 'Pokročilě vyhledávání'. Below the search bar, there are two columns of search options: 'Možnosti vyhledávání' and 'Objevte více'. The 'Možnosti vyhledávání' column includes 'Historie vyhledávání', 'Pokročilě vyhledávání', and '...aby každý slát soustředil a uchoval v nějaké národní diskotéce cenné desky obsahující jednak národní folkór, jednak vynikající díla domácích skladatelů nebo výkonných umělců a uměleckých souborů, pokud jsou nahrána na gramofonových deskách. Tak by vznikl skutečný archiv národní hudby v autentickém a vrcholném provedení, archiv sloužící k mezinárodní propagaci domácího umění, k rozšiřování rádiem, k vědeckému studiu atd. – **věc jistě žádoucí.**' The 'Objevte více' column includes 'Procházení katalogu' and 'Prohlížení abecedně / Rejstříky'. Below the search options, there is a section 'Karel Čapek' and 'O projektu' with the text 'Virtuální národní fonotéka má za cíl informovat o existenci, místě uložení a podobě daného zvukového dokumentu.' At the bottom of the screenshot, there are logos for 'MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA', 'Městská knihovna v Praze', 'Krajská knihovna Františka Bartoše', and 'Městská knihovna Lití nad Cetví'. The copyright notice at the bottom reads 'Copyright © MZK 2013'.



**JAN SEKAL** (nar. 1948 v Praze) navštěvoval Střední odbornou školu výtvarnou v Praze, v letech 1968–1969 studoval francouzskou literaturu a dějiny umění na univerzitě v Bordeaux, francouzštinu a filosofii na FF UK (1969–1970). Od roku 1983 žije ve Francii. Živil se různými, i dělníckými profesemi, v letech 1984–1993 pracoval jako výtvarník a grafik francouzského vydání časopisu *Lettre internationale*. Vystavuje v Čechách i v zahraničí. Od roku 1996 pracuje ve Francouzské národní knihovně jako konferenciér se specializací na fotografii a grafické techniky.

## O Francouzské národní knihovně

Posláním národních knihoven je uchovávat národní produkci. Některé země mají národních knihoven několik, například Itálie nebo Rusko. Nejvíce referencí obsahuje katalog Kongresové knihovny (152 milionů), následuje British Library (150 milionů). Nejstarší pak je Francouzská národní knihovna. Za panování francouzského krále Karla V. sepsal roku 1373 jistý Gilles Mallet, první strážce Královské knihovny, inventář (a vlastně první katalog) rukopisů nacházejících se v této knihovně. Knihovna byla v Sokolnické věži hradu Louvre a podle dochovaných kopií onoho inventáře víme, že se v ní nacházelo 917 rukopisů – a stala se z ní i dědičná instituce. V důsledku válek rukopisů ubývalo a vlastně až za Ludvíka XI. (1461–1483) dosáhla existence Královské knihovny jisté kontinuity.

### Cesta k „největší a nejmodernější“ knihovně

Knihovna se často stěhovala a teprve v Blois jí Ludvík XII. (1498–1515) dal opravdovou důležitost, byla doplněna částí knihovny aragonských králů přivezené z Neapole a rukopisy z milánské knihovny Viscontiů a Sforzů. Vynález knihtisku situaci změnil natolik, že František I. ustanovil v Dekretu z Montpellier (1537) povinné výtisky a definoval základy instituce národní knihovny. Karel IX. (1560–1574) knihovnu vrátil, tentokrát definitivně, do Paříže, i když až Abbé Bignon za Regentství (1715–1722) dosáhl jejího umístění v části Mazarinova paláce v ulici Richelieu, kde se nachází její historické sídlo dodnes, a rozdělil ji do pěti oddělení.

Knihovna byla tu Královská, tu Národní či Císařská, tak jak se měnila politická situace. Za Velké francouzské revoluce byl systém povinných výtisků ve jménu svobody pozastaven (1790), avšak Napoleon ho roku 1810 znovu zavedl. Povinné výtisky měly totiž od prvopočátku dvojitý účel: obohatit fondy a zároveň umožnit přehled o tom, kdo a co publikuje. Ve Francii totiž – kromě období nacistické okupace, kdy bylo nutné mít oficiální souhlas k tisku – může každý publikovat, co uváží za vhodné, a případné problémy má až následně. (Ještě v sedmdesátých letech minulého století byl jeden povinný výtisk zasílán i Ministerstvu vnitra.)

I když byla knihovna postupně modernizována a rozšiřována (architekt Henri Labrousse v roce 1868, referenční Oválný sál – architekt Jean-Louis Pascal, 1936), expandovala do jiných částí města (Arzenál 1934, Opera 1935), místnosti v budově Louvois, vybudované poblíž knihovny samotné (1964), a v roce 1979 byl v Avignonu otevřen Dům Jeana Villara, místa se stále nedostávalo. I proto François Mitterrand oznámil 14. července 1988 „stavbu největší a nejmodernější knihovny na světě, která bude používat nejmodernější technologie“.

V červenci 1989 pak mezinárodní porota doporučila F. Mitterrandovi čtyři projekty, z nichž francouzský prezident vybral čtyřhvězovou budovu. Autorem je mladý francouzský architekt Dominique Perrault, a F. Mitterrand ji inauguroval 30. března 1995. V prosinci následujícího roku otevřel Mitterrandův nástupce Jacques Chirac veřejnosti studijní knihovnu a v říjnu 1998 byla zpřístupněna i knihovna vědecká.



Francouzská národní knihovna



## Čtyři věže, sedm budov

Stavba je to podivná, s průmyslovými atributy, minimalistická. Umožňuje tak průběžné úpravy. Architekt klade důraz na obsah, ne na formu. Je nutno si na prostory zvyknout. Pak už budovu nevnímáme, je neutrální. Jak už je v Paříži zvykem, vzedmula se proti ní vlna odporu. Již Labrouste byl v devatenáctém století pranýřován za to, že si dovolil použít plebejskou litinu, jako by stavěl tovární halu, nádraží, a ne chrám vědy, Eiffelovku prokleli, Centre Georges Pompidou vypískali...

Čtyři věže vymezují prostor, knihy jsou uskládněny částečně v jejich horních patrech, v nižších patrech jsou pak kanceláře. Uprostřed je pro veřejnost uzavřený hektarový lesopark, připomínka fresky lesa, která zdobí Labroustův referenční sál v ulici Richelieu. Do obrazu nelze vstoupit a do skutečného lesa v tomto případě také ne.

Jsou tu knihovny vlastně dvě. Prezenční, poskytující 450 000 knih rozdělených podle témat, a vědecká. Kritéria akreditace do vědecké knihovny jsou vzhledem k rozvoji internetu a snadnějšímu přístupu k pramenům nyní mírnější. Ve vědecké knihovně je rovněž skoro půl milionu publikací volně přístupných, jinak knihy počítačem objednávané a dostaneme je v průměru do 30 minut. Z celkových 2500 tu zajišťuje provoz 1600 zaměstnanců.

Bibliothèque de l'Arsenal je zaměřena zejména na francouzskou literaturu XVI. až XIX. století



Nová stavba, umístěná v třináctém pařížském okrese, umožnila změnit celkovou strukturu instituce. Od roku 1994 tedy existuje Francouzská národní knihovna (Bibliothèque nationale de France), sdružuje sedm míst, z nichž je nová budova budovou ústřední, do které byla umístěna většina tiskovin. V historickém soubudoví ze XVII. století okolo ulice Richelieu zůstávají manuskripty, fotografie a grafiky, partitury a mince. V Opeře Garnier je department věnovaný klasickému divadlu, opeře a baletu, Bibliothèque de l'Arsenal je zaměřena zejména na francouzskou literaturu XVI. až XIX. století, v Avignonu se nachází Maison Jean Vilar se současnou dramatickou tvorbou. Mimo Paříž, v Bussy Saint Georges a v Sablé sur Sarthe, jsou technická a konzervační oddělení.

## Nejen knihy

Francouzská národní knihovna je rozdělena na 14 oddělení, umístěných vesměs v hlavním městě. Neméně důležitá je i virtuální knihovna Gallica (<http://gallica.bnf.fr/>). Každoročně přibývá 670 000 položek. Celkem je ve Francouzské národní knihovně 15 000 000 knih, k nimž patří i 12 000 inkunabulí. Knihovna obhospodařuje i několik milionů periodik, 360 000 titulů, a 250 000 rukopisů – 2500 velinů – a 10 000 středověkých iluminovaných rukopisů, mapy, grafiky, fotografie, partitury, mince, audiozáznamy, videa, multimediální dokumenty, jakož i 16,5 miliardy adres URL.

Jedenáct milionů svazků, noviny i časopisy jsou dostupné v nové budově, zbylé pak podle oborů jinde. Kromě povinných výtisků obohacuje knihovna své fondy i nákupem, dary, výměnou. Při nákupu významných publikací se knihovna obrací na veřejnost a vyhlašuje veřejné subskripce. Mnozí spisovatelé a vědci knihovně odkazují své archivy.

K dalším povinnostem knihovny patří edice katalogů. Vedle nově vytvořeného všeobecného katalogu zůstávají v platnosti i katalogy předchozí.

Pomocí výstav, k nimž patří vždy výpravný katalog, a jiných kulturních akcí je veřejnost seznamována s knihovními fondy. Jsou pořádány přednášky a vědecká kolokvia, méně často pak koncerty.

Knihovna vydává čtyři periodika: *Chroniques de la Bibliothèque Nationale de France*, *la Revue de la Bibliothèque Nationale de France*, *la Revue des livres pour enfants (Revue knih pro děti)* a *Takam Tikou*, zaměřené na literaturu pro děti a mládež v Africe a v arabském světě. Od roku 2009 je udělována výroční Cena Francouzské národní knihovny. V roce 2012 jí získal Milan Kundera a letos Michel Houellebecq.

Činnost není uzavřena mezi ony čtyři věže, Francouzská národní knihovna iniciovala digitální knihovnu Europeana, na které spolupracuje na 500 institucí z 27 členských států. Jsou mezi nimi British Library v Londýně, Rijksmuseum v Amsterdamu či pařížský Louvre.

## LITERÁRNÍ VÝROČÍ

**Před 95 lety, 1. 10. 1920**, se narodil český básník **Zdeněk Rotrekl** († 2013), nositel Ceny Jaroslava Seiferta (2001) a Státní ceny za literaturu (2009).

**Před 120 lety, 3. 10. 1895**, se narodil ruský básník **Sergej Jesenin** († 1925).

**Před 115 lety, 3. 10. 1900**, se narodil americký spisovatel **Thomas Wolfe** († 1938), autor románů *K domovu pohled, anděle!* a *O času a řece*.

**Před 90 lety, 3. 10. 1925**, se narodil americký spisovatel **Gore Vidal** († 2012), z jehož díla vyšly české romány *Amerika!*, *Julianus*, *Přímý přenos z Golgoty* a *Skandální život Aarona Burra*.

**Před 80 lety, 7. 10. 1935**, se narodil australský spisovatel **Thomas Keneally**, autor románu *Schindlerův seznam* (Booker Prize 1982), zfilmovaného Stevenem Spielbergem.

**Před 130 lety, 11. 10. 1885**, se narodil francouzský spisovatel **François Mauriac** († 1970), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1952), autor románů *Tereza Desqueyrouxová*, *Klubko zmijí*, *Tajemství Frontenaků*, *Beránek* aj.

**Před 80 lety, 13. 10. 1935**, se narodil český spisovatel a překladatel **Antonín Přidal**, nositel Státní ceny za překladatelské dílo (2007).

**Před 95 lety, 15. 10. 1920**, se narodil americký spisovatel a scenárista **Mario Puzo** († 1999), autor bestselleru z prostředí americké mafie *Kmotr*, nositel dvou Oscarů za scénáře k adaptacím tohoto románu *Kmotr I* a *Kmotr II*, spoluautor filmového pokračování *Kmotr III*; z dalších děl: *Temná aréna*, *Šťastný pouťník*, *Blázní umírají*, *Sicilián*, *Poslední kmotr* aj.

**Před 100 lety, 17. 10. 1915**, se narodil americký dramatik a esejista **Arthur Miller** († 2005), autor společenskokritických her *Všichni moji synové*, *Zkouška ohněm*, *Pohled z mostu*, *Po pádu*, *Strop arcibiskupského paláce* aj., románu *Ohnisko nenávisli* a především proslulého dramatu *Smrt obchodního cestujícího*, za které získal Pulitzerovu cenu (1949) a jež patří k největším americkým hrám vůbec.

**Před 95 lety, 17. 10. 1920**, se narodil španělský spisovatel **Miguel Delibes** († 2010), nositel Cervantesovy ceny (1993), autor románů *Pět hodin s Mariem*, *Podobenství o trosečnickovi*, *Blahoslavení chudí duchem*, *Lovcův deník* aj.

**Před 270 lety, 19. 10. 1745**, zemřel anglický spisovatel irského původu **Jonathan Swift** (\* 1667), autor proslulé satiry *Gulliverovy cesty*.

**Před 95 lety, 21. 10. 1920**, se narodil český básník a výtvarník **Emil Juliš** († 2006), nositel Ceny Jaroslava Seiferta (1990) a Státní ceny za literaturu (1996).

**Před 145 lety, 22. 10. 1870**, se narodil ruský prozaik a básník **Ivan Bunin** († 1953), první ruský nositel Nobelovy ceny za literaturu (1933), od roku 1920 žil ve Francii; autor románů, novel a povídek *Mítova láska*, *Antonovská jablka*, *Vesnice*, *Proces korneta Jelagina*, *Temné aleje* či *Život Alexeje Arseňjeva*.

**Před 20 lety, 22. 10. 1995**, zemřel anglický spisovatel **Kingsley Amis** (\* 1922), autor románů *Šťastný Jim*, *Egyptologové*, *Chci to hned*, *Jakeův problém*, *Staří partáci* (Booker Prize 1986) a dalších.

**Před 210 lety, 23. 10. 1805**, se na Šumavě narodil rakouský spisovatel **Adalbert Stifter** († 1868), autor románů *Lesní pouťník*, *Pozdní léto*, *Vítek* a dalších.

**Před 90 lety, 24. 10. 1925**, zemřel český katolický kněz a spisovatel **Jindřich Šimon Baar** (\* 1869), autor románů *Paní komisarka*, *Jan Cimburá* aj.

**Před 250 lety, 26. 10. 1765**, se narodil **Václav Thám** († kolem 1816), český básník, dramatik a herec.

**Před 170 lety, 27. 10. 1845**, se narodil **Josef Václav Sládek** († 1912), český spisovatel, básník, novinář a překladatel, považovaný za zakladatele české poezie pro děti; mj. přeložil téměř celé dílo (33 dramát) Williama Shakespeara.

**Před 40 lety, 27. 10. 1975**, se narodila britská spisovatelka **Zadie Smithová**, autorka románů *Bílé zuby*, *Sběratel autogramů*, *O kráse a Severozápad*, které vyšly i česky.

**Před 130 lety, 30. 10. 1885**, se narodil **Ezra Pound** († 1972), americký básník, esejista, překladatel a literární teoretik, podle mnohých největší básník své generace; bohužel za 2. světové války podporoval Mussoliniho režim a propagoval fašismus; po válce byl v USA souzen, 12 let strávil v psychiatrické léčebně a pak žil až do smrti opět v Itálii; z jeho díla je nejznámější obrovitý epicko-lyrický cyklus *Cantos* (v češtině vyšla zatím jen část), z esejistiky pak *ABC četby*; český dále např. výbor *Chtěl jsem napsat ráj*.

**Před 220 lety, 31. 10. 1795**, se narodil **John Keats** († 1821), anglický romantický básník, z jehož díla vyšly český výbor *Obrysy krásy*, *Děšť z plané růže* aj.



Podklady jsou čerpány  
z databází ANL, KKL, Anopress

**Knihovna vydala pohádky Mikšíčka. *Mladá fronta DNES*. 2015, č. 157 (20150708), s. 2. ISSN 1210-1168.**

Příspěvek informuje o nové knize pohádek *Klipy klap*, kterou vydala městská knihovna Dačice s finanční podporou města. Kniha byla vydána u příležitosti výročí významné osobnosti regionu Matěje Mikšíčka.

**Miniknihovny si získávají příznivce. *Mladá fronta DNES – Karlovarský kraj*. 2015, č. 160 (20150711), s. 3. ISSN 1210-1168.**

Článek popisuje pouliční knihovny, miniknihovny nebo také knihobudky, jejichž koncept se osvědčil v Chodově na Sokolovsku. Miniknihovna zde vznikla již v roce 2013 jako první v České republice.

**KONRÁD, Daniel. Havlovu knihovnu povede Žantovský. *Hospodářské noviny*. 2015, č. 96 (20150520), s. 5. ISSN 0862-9587.**

Příspěvek nás ve stručnosti seznamuje s osobností Michaela Žantovského, jeho profesní dráhou jako velvyslance, spisovatele, překladatele a novináře, který se má stát v září 2015 ředitelem Knihovny Václava Havla. V závěru se uvádí informace o založení Knihovny Václava Havla a její loňské změně sídla.

**ŠRÁMKOVÁ, Jitka. Agrese v knihovně. Problém, o kterém se do teď nemluvilo. *Mladá fronta DNES – Plzeňský kraj*. 2015, č. 122 (20150527), s. 3. ISSN 1210-1168.**

Autorka v příspěvku vysvětluje úskalí knihovnické profese, kdy se knihovníci musejí vyrovnávat s agresivními uživateli, kteří mají do těchto institucí nemožný přístup. Agresivita vyvrcholila vraždou knihovnice z Horní Břízy. V příspěvku nastiňuje možné způsoby obrany proti těmto agresivním uživatelům, kterými jsou ve většině případů muži. Dále jsou zde uvedeny další příklady agresivního chování v jiných knihovnách.

**TRÁVNÍČEK, Jiří. Fond spisovatelů by „trestal“ sociálně slabší. *Hospodářské noviny*. 2015, č. 123 (20150626), s. 23. ISSN 0862-9587.**

Autor, literární vědec působící v Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v příspěvku předkládá argumenty proti návrhu vyslovenému v rámci 1. sjezdu Asociace spisovatelů předsedou Svazu českých knihkupců a nakladatelů Martinem Vopěnkou, který navrhoval, aby čtenáři knihoven zaplatili za každou

půjčenou knihu 2 Kč. J. Trávníček své argumenty zakládá na již třech reprezentativních výzkumech, které proběhly ve spolupráci s NK ČR. Do knihoven chodí nejvíce studenti a lidé v důchodovém věku, tedy ekonomicky neaktivní.

**FUKSOVÁ, Jana. Stovky reklamací. Bařův institut řeší rozsáhlé praskliny i zatékání. *Mladá fronta DNES – Zlínský kraj*. 2015, č. 162 (20150714), s. 2. ISSN 1210-1168.**

Autorka ve svém článku vysvětluje důvody uzavření části Krajské knihovny F. Bartoše ve Zlíně. Popisuje také některé závady, které měl celý Bařův institut, v jehož části knihovna sídlí, během svého dvouletého fungování.

**E-půjčování. *Literární noviny*. 2015, roč. 26, č. 5 (20150514), s. H. ISSN 1210-0021.**

Příspěvek ve stručnosti představuje Jihočeskou vědeckou knihovnu a její funkce, služby i úspěchy. Popisuje zavedení služby půjčování e-knih a její odezvu u čtenářů. Seznamuje s pravidly půjčování, modely aplikace eReading. V závěru popisuje spolupráci s firmou eReading.cz, díky níž došlo k rozšíření nabídky e-knih.

**MAREK, Jan. Zkušenosti se čtením e-knih. *Biblio*. 2015, č. 7 (20150716), s. 20. ISSN 12010-0021.**

Autor popisuje svoje zkušenosti s e-knihami, které začal kupovat v roce 2010. Představuje výhody (aplikace aj.), které podle jeho názoru čtení e-knihy přináší. V příspěvku uvádí rozšířené možnosti (například ve formě slovníků apod.) čtyři e-knih v cizích jazycích. Ve stručnosti představuje svoje zkušenosti s nákupem e-knih.

**HUBENÝ, Jaroslav. Litomyšl získala od piaristů devět tisíc vzácných knih. *Mladá fronta DNES – Pardubický kraj*. 2015, č. 192 (20150818), s. 1. ISSN 1210-1168.**

Článek informuje o knihovně Piaristů čítající 9095 svazků, kterou Českomoravská provincie Řádu zbožných škol – piaristů letos bezplatně darovala městu Litomyšl. Stručně představuje vzácný fond knihovny a jeho uložení (nejprve na zámku, a poté v Regionálním muzeu v Litomyšli). V závěru přibližuje, kde bude fond v současnosti umístěn, komu bude zpřístupněn a kdo se o něj bude starat a později jej restaurovat.

Zdroje jsou dostupné v **Knihovně knihovnické literatury**  
Národní knihovny ČR

**Skandinávské knihovny se aktivně věnují novým rolím knihoven v dalším desetiletí.** Veřejné knihovny mají v severovýchodních zemích silnou pozici, jsou široce využívány a mají hodně kvalitních informačních zdrojů. Knihovny se rychle přizpůsobily novým digitálním službám, ale přesto nad nimi visí mraky. Vnímání knihoven veřejností je stále silně spojeno s půjčováním papírových knih a tento vjem musí být nahrazen myšlenkou moderní knihovny, která odpovídá technologickým a sociologickým trendům. Do budoucna musí být knihovny primárně zdrojem digitálních informací, prostřednictvím knihovny musíte získat bezplatný přístup k poznání a ke kultuře. A knihovník musí být průvodce tohoto poznání. Google nemůže nahradit moderního knihovníka, který vám nabídne své specializované služby. „Knihovna budoucnosti“ je také hlavně místem setkávání. Kulturní institucí, která navrhuje programy ve spolupráci s veřejností, šíří znalosti, celoživotně vzdělává a rozvíjí občanskou společnost. Zůstává ovšem i nadále místem, kde si lidé budou moci vypůjčit knihy, hudbu, filmy a další zdroje informací a umění. Velmi důležitou roli bude hrát Národní knihovna a státní fondy, které se stanou silným nástrojem pro podporu rozvoje a vytvoření směru pro veřejné i akademické knihovny.

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 47, No. 1–2 /2015, s. 3–5)

**Knihovna v saském Chemnitzu si uvědomuje důležitost práce s mládeží, a tak od roku 2014 postupně transformuje své oddělení pro mládež.** Spolek německých knihovníků již v roce 2013 publikoval *Doporučení pro práci s mládeží ve veřejných knihovnách* a byla také publikována zajímavá studie Kerstin Keller-Loibl s názvem *Image knihoven u mládeže*. Německá studie čtení mládeže ve věku 12–19 let uvádí, že 39 % mladých lidí pravidelně čte. Knihovníci v Chemnitzu si uvědomili, že knihovna po deseti letech od svého vybavení naprosto nevyhovuje jak po technické stránce, tak ani svým nábytkem. Stále náročnější mládež v ní chce totiž trávit více času s přáteli, využívat všechna dostupná média a bavit se. Cílem knihovníků bylo vytvořit nový atraktivní prostor, který by odpovídal těmto požadavkům. V knihovně byly vybudovány dva nové prostory s různými funkcemi – multifunkční prostor pro

vzdělávání mládeže a pracovní flexibilní prostor pro skupiny i jednotlivce. Byly nainstalovány nové pracovní stoly, variabilní rozkládací sezení a pro mládež vznikly speciální webové stránky. Knihovna láká mladé uživatele na velké množství stolních her, ale nabízí i výuku hry na hudební nástroje. Knihovníci jsou speciálně školeni na řešení problémů mladých lidí a sledují nejnovejší technologické trendy, které mládež zajímají. Vedle knihovny byl získán i prostor pro výstavy mladých umělců s názvem Chemnitz Art Factory, který je velmi často využíván pro výstavy všeho druhu.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jahrgang 8, Nr. 2/2015, s. 102–103*)

**Knihovny v Jihoafrické republice oslavily 20 let demokratického vývoje – rok 1994 byl velmi významným mezníkem ve zrušení apartheidu. Fakt, že byl apartheid zrušen, jako by ale pro soudobou jihoafrickou společnost nic neznamenal.** Například v univerzitních knihovnách jsou i dnes stále vidět jen rasově homogenní skupinky studentů. Tento tzv. „dobrovolný apartheid“ je ukázkou toho, že rasová soudržnost hraje i v dnešní JAR značnou roli. První veřejná jihoafrická knihovna byla založena již v roce 1818, ale demokratický rozvoj jihoafrických knihoven nastal oficiálně s rodící se demokracií Nelsona Mandely v roce 1994. Důležitým úkolem bylo zajistit rychle všem svobodný a rovný přístup k informacím, aby se historie apartheidu nemohla již nikdy opakovat. Knihovny zde hrají velkou roli i ve vzdělávání jedinců, aby hráli aktivní roli ve společnosti. Přístup k informacím je deklarován jako základní právo v ústavě Jihoafrické republiky. Od roku 1994 došlo ke spolupráci akademických knihoven a knihoven dalších typů. Byla vybudována široká síť knihoven, která obsluhuje 51 700 000 obyvatel Jihoafrické republiky. V čele sítě stojí Národní knihovna, která spolupracuje s 23 akademickými knihovnami, 1993 veřejnými knihovnami a 2000 knihovnami školními. Dále zde fungují speciální knihovny pro zrakově postižené, vězeňské knihovny, korporátní a soukromé knihovny. Byl vytvořen i celonárodní web knihoven, který poskytuje informace o knihovnách.

(*IFLA Journal* – Vol. 41, No. 2/2015, s. 97–111)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

<http://ipk.nkp.cz/knihovnicko-institut/knihovna-knihovnicke-literatury/Prirustky.htm>

## KNIHOVNICTVÍ

### Teorie. Řízení a organizace

Annual report 2012–2013: IFLA – the global voice of libraries / IFLA Headquarters. [Výroční zpráva 2012–2013: IFLA – globální hlas knihoven.] Hague: IFLA Headquarters, 2015. 19 s.: barev. il.

ISBN 978-90-77897-69-0 Kpb 9.789/B

Sdružení knihoven České republiky v roce 2014. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2015. 263 s.: barev. il.

ISBN 978-80-86249-73-5 Kpo 40.053

ŠEDÁ, Marie. Roční zpráva hodnocení výkonů regionálních funkcí: Moravskoslezský kraj 2014. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2015. 36 listů: barev. il., grafy, tabulky.

ISBN 978-80-7054-205-7 Kqh 9.795/B

### Organizace knihovních fondů

ANDREW, Paige G., Susan M. MOORE a Mary Lynette LARSGAARD. RDA and cartographic resources. [RDA a kartografické zdroje.] London: Facet, 2015. viii, 144 s.: il.

ISBN 978-1-85604-772-2 Odabb 40.087

JAKLOVÁ, Alena. Čechoamerická periodika 19. a 20. století. Praha: Academia, 2010. 635 s.: il. Literární řada.

ISBN 978-80-200-1810-6 Oaab 40.052

KASPEROWSKI, Ira a Claudia MARTIN-KONLE, Hrsg. NS-Raubgut in hessischen Bibliothek. [Nacistická kořist v knihovnách v Hesensku.] Giessen: Universitätsbibliothek Giessen, 2014. 192 s.: il., faksim. Berichte und Arbeiten aus der Universitätsbibliothek und dem Universitätsarchiv Giessen, 62.

ISBN 978-3-944682-02-0 Olc T 238278

### Sítě knihoven

Jahresbericht 2014. [Ročenka 2014 Německé národní knihovny.] Frankfurt am Main: Deutsche Nationalbibliothek, 2015. 84 s.: barev. il., tabulky.

ISSN 1864-2640 Taa 9.790/B

KOLDA, Jindřich a Ignác Antonín HRDINA. Historická knihovna Hospitálu Kuks a její romanisticko-kanonistický fond: historicko-právní studie. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014. 289 s.

ISBN 978-80-7465-098-7 Tr 40.072

MICHEJEVA, G. V. a A. V. LICHOMANOV, sost. Rossijskaja nacional'naja biblioteka. [Ruská národní knihovna.] Sankt-Peterburg: Rossijskaja nacional'naja biblioteka, 2013. [50] s.: barev. il.

Taa 9.792/B

### Služby knihoven

Bücher öffnen Welten: Medienangebote für Menschen in Haft in Deutschland und international / herausgegeben von Gerhard Peschers, Förderverein Gefangenenbüchereien e. V. [Knihy otevírají svět. Mediální služby vězňeným osobám v Německu a na mezinárodní úrovni.] Berlin: De Gruyter Saur, 2013. x, 417 s.: il. Bibliotheks- und Informationspraxis, Bd. 54.

ISBN 978-3-11-030965-5 Th 39.987

ČERNÁ, Olga. Čtení není žádná nuda: náměty k rozvíjení gramotnosti a radosti ze čtení. Praha: Portál, 2014. 118 s.: il.

ISBN 978-80-262-0720-7 Sf 40.074

## KNIHOVĚDA

FALADOVÁ, Adéla. Autorské právo v praxi. Praha: FCC Public, 2015. 60 s.: il., 1 portrét.

ISBN 978-80-86534-26-8 Xd 9.788/B

HERMAN, Bill D. The fight over digital rights: the politics of copyright and technology. [Boj o digitální práva. Politika autorských práv a technologií.] New York: Cambridge University Press, 2013. xix, 243 s.: il.

ISBN 978-1-107-01597-5 Xd 39.819

Kniga: issledovanija i materialy: sbornik 99/I–II / glavnyj red. B.V. Lenskij. [Kniha. Výzkumy a materiály. Sborník 99/I–II.] Moskva: Nauka, 2013. 255 s.: il., grafy, portréty, tabulky.

ISBN 978-5-02-038485-9 Xa T 237210

Lexikon des gesamten Buchwesens: LGB 2. Band 9, Lfg. 65/66. Register zu Bänden 1 bis 8 („A“ bis „Zyprische Schrift“): „E“ bis „Hystoire“. 2., völlig neu bearbeitete Aufl. [Lexikon knižní kultury. Sv. 9, č. 65/66. Rejstřík k svazkům 1–8.] Stuttgart: Hiersemann, 2014. S. 1–160.

ISBN 978-3-7772-1432-0 X 40.046

Libri incogniti – knihy nespoznáné / [zodpovedný red. Klára Kernerová, text Tomáš Ondrejčík, anglický překlad Marianna Dombrovská. Košice: Veřejná knižnica Jána Bocatia, 2012. 20 s.: barev. il.

X 9.748/B

# VIRTUÁLNÍ NÁRODNÍ FONOTÉKA

[www.narodnifonoteka.cz](http://www.narodnifonoteka.cz)



Informace o existenci, lokaci a podobě zvukového dokumentu



# TÝDEN KNIHOVEN

ŘÍJEN  
2015

zažijte  
knihovnu  
jinak

Městská knihovna v Praze

střítnů

SKANSKA skip

15  
let  
základní  
školy